

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ВАСИЛЬЧЕНКО ЮРІЙ ОЛЕГОВИЧ

Допускається до захисту:
завідувач кафедри
історії та археології
д-р іст. наук, професор
_____ Н.Р. Темірова
« _____ » _____ 2024 р.

ЯПОНІЯ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Спеціальність 032. Історія та археологія
Магістерська робота

Керівник:
Мартинчук І.І., доцент кафедри
історії та археології,
канд. іст. наук, доцент

Оцінка _____ / _____ / _____

Голова ЕК:
Струкевич О.К., д.і.н., професор

Вінниця – 2024

АНОТАЦІЯ

Васильченко Ю. О. Японія у Другій Світовій Війні. Спеціальність «032 Історія та археологія», ОП «Публічна історія». ДонНУ імені Василя Стуса, Вінниця, 2024.

Магістерська робота присвячена дослідженню ролі Японії в Другій світовій війні, аналізу її внутрішніх і зовнішніх мотивів, військових стратегій, а також наслідків поразки для країни та світової спільноти. У роботі розглядаються ключові чинники, які спонукали Японію до агресивної політики, зокрема мілітаризацію суспільства, економічну залежність від зовнішніх ресурсів і прагнення до домінування в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Проведений аналіз дозволяє з'ясувати, як з'єднання націоналістичної ідеології та економічних амбіцій стало руйнівною силою японської експансії.

Ключові слова: Японія, Друга світова війна, мілітаризм, військова стратегія, Тихоокеанський регіон, повоєнні реформи, політика пам'яті, економічне диво.

75 с., бібліограф.: 98 найм.

Vasylchenko Y. O. Japan in World War II. Specialty 032 «History and Archeology», EP «Public History». Vasyl' Stus DonNU, Vinnytsia, 2024.

The master's thesis is devoted to the study of the role of Japan in the Second World War, the analysis of its internal and external motives, military strategies, as well as the consequences of the defeat for the country and the world community. The work examines the key factors that prompted Japan to pursue an aggressive policy, including the militarization of society, economic dependence on external resources, and the desire for dominance in the Asia-Pacific region. The conducted analysis allows us to find out how the combination of nationalist ideology and economic ambitions became the destructive force of Japanese expansion.

Key words: Japan, World War II, militarism, military strategy, Pacific region, post-war reforms, politics of memory, economic miracle.

75 p. Bibliography: 98 items.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ЯПОНІЇ В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ	8
1.1 Аналіз стану наукової розробки проблеми	8
1.2 Методологічні засади дослідження	12
РОЗДІЛ 2 ПЕРЕДУМОВИ ТА МОТИВАЦІЇ УЧАСТІ ЯПОНІЇ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ	17
2.1 Політичні та економічні фактори	17
2.2 Конфлікт із Китаєм та його значення для війни	28
РОЗДІЛ 3 ЯПОНСЬКА СТРАТЕГІЯ ТА ХІД ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ У ТИХООКУАНСЬКОМУ РЕГІОНІ	36
3.1 Напад на Перл-Гарбор та його слідки	36
3.2 Військові кампанії та основні битви в Тихоокеанському регіоні	40
РОЗДІЛ 4 НАСЛІДКИ ПОРАЗКИ ЯПОНІЇ ТА ЇЇ ПІСЛЯВОЄННИЙ РОЗВИТОК	58
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	68

ВСТУП

Роль Японії в Другій світовій війні є важливою темою для розуміння причин та наслідків одного з наймасштабніших конфліктів XX століття. Військова експансія Японії, яка поширилася на всю Східну Азію та Тихоокеанський регіон, стала визначальним фактором для розвитку міжнародних відносин і геополітичної ситуації лише під час війни, але й у військово-воєнний період. Напад на Перл-Гарбор у 1941 році та вступ Японії до Троїстого пакту зробив її союзником держави Осі, але також призвели до зростання напруги із США та іншими союзниками. Зважаючи на це, дослідження військової стратегії, ідеологічних передумов, а також наслідків поразки Японії досягли висновку, чим цей конфлікт вплинув на глобальний світопорядок та економічний розвиток країни.

Мета роботи – проаналізувати та охарактеризувати роль Японії в Другій світовій війні, розробити її військову та ідеологічну стратегію, а також оцінити вплив на подальший розвиток міжнародних відносин у воєнний час. У рамках досягнення цієї мети були поставлені такі **завдання**:

- дослідити передумови вступу Японії у війну та ключові мотиви її зовнішньої політики;
- проаналізувати військові дії Японії в Тихоокеанському регіоні та їх вплив на хід війни;
- охарактеризувати наслідки військової поразки Японії, зокрема капітуляцію та післявоєнну окупацію країни;
- оцінити роль Японії у формуванні військового світового порядку.

Об'єктом дослідження є Японія як одна з основних країн-учасниць Другої світової війни, її військові дії та політична стратегія.

Предметом дослідження виступають ідеологічні, політичні та військові чинники, які визначали участь Японії у війні, а також наслідки цієї участі для військового світового поля.

Методи дослідження. Порівняльний метод – застосування для аналізу військової та політичної стратегії Японії в порівнянні з іншими державами Осі

(Німеччиною та Італією) та країнами-союзниками. Це виявити особливості японської стратегії і зрозуміти її місце та вплив на перебіг війни.

Метод аналізу та синтезу – забезпечує детальне вивчення джерел та літератури, включаючи офіційні документи, військові звіти, мемуари учасників та наукові праці. Метод синтезу дозволяє інтегрувати аспекти різних тем в єдину картину, що сприяє формуванню комплексного розуміння досліджуваної проблеми.

Системний підхід – перевірка участі Японії у війні як частини глобального конфлікту, що включає політичні, економічні, ідеологічні та соціальні чинники. Це дозволяє дослідити, як участь Японії в Другій світовій війні вплинула на розвиток регіональних та світових подій.

Міждисциплінарний підхід – об'єднує методи історії, політології, економіки та соціології для аналізу військової та ідеологічної політики Японії. Цей підхід дає можливість представити тему з різних точок зору та розкрити її багатогранність.

Метод критичного аналізу джерел – застосування для оцінки надійності та об'єктивності інформації з різних джерел, зокрема офіційних документів, наукових праць та мемуарів. Це дозволяє уникнути однобічного тлумачення подій і забезпечує об'єктивність дослідження.

Хронологічний метод – посилити структурування подій у часовій взаємодії, що дозволяє краще зрозуміти розвиток конфлікту та взаємодію різних аспектів участі Японії у війні.

Джерельна база.

Офіційні документи уряду Японії : Вони містять інформацію про рішення японського уряду, військові накази та дипломатичні угоди. До них належать протоколи урядових нарад, накази Генерального штабу, документи міністерства закордонних справ Японії та документи, які стосуються Троїстого пакту з Німеччиною та Італією.

Документи союзників та міжнародні архіви : Архіви США, Великої Британії та інших країн союзників створюють розвідувальні звіти,

дипломатичні записи та матеріали, які відображають їхню реакцію на дії Японії та плани щодо післявоєнного регулювання в Тихоокеанському регіоні.

Мемуари та свідчення учасників подій : Спогади японських військових і політиків, таких як генерали і прем'єр-міністр Тодзіо Хідекі, а також мемуари представників союзних країн, які взяли участь у бойових діях або прийняли політичні рішення, дають можливість оцінити особистий досвід та погляди учасників. .

Матеріали міжнародних та організацій військових трибуналів : Матеріали Токійського процесу (Міжнародного військового трибуналу для Далекého Сходу), на якому розглядалися військові злочини Японії, включають свідчення, докази та звіти, що важливо для розуміння ідеології, політики та наслідків дій Японії під час війни.

Японські та міжнародні історичні архіви : Оригінальні документи, збережені в Національному архіві Японії, військових архівах та архівах Тихоокеанського регіону, містять цінні відомості про стратегічні плани, хід бойових дій та дипломатичні переговори.

Для проведення дослідження є огляд наукових праць, які розглядають участь Японії в Другій світовій війні з різних аспектів: праці японських істориків: Японські дослідники, як-от Сабуро Ієнага, досліджують націоналістичну ідеологію, політичну культуру та причини японської експансії в Азії. Їхні роботи важливі для розуміння внутрішньої політики Японії, впливу мілітаризму та відносин між владою і населенням у цей період.

Західні дослідники : Роботи американських та європейських істориків, таких як Джон Дауер і Річард Б. Франк, зосереджуються на політичних і військових аспектах війни. Вони аналізують стратегічні помилки Японії, роль Перл-Гарбор, а також етапи Тихоокеанської війни та вплив японської експансії на глобальні події.

Публікації з військової історії : Дослідження ключових битв і військових стратегій складаються в роботах, присвячених Тихоокеанському фронту, таких

як роботи І. О'Коннора. Ці книги аналізують стратегічні битви (Мідуей, Гуадалканал) та переломні моменти у війні.

Аналіз ідеологічних та культурних аспектів : Роботи з японознавства, які досліджують культурні та ідеологічні аспекти, наприклад, праці Наоко Сібуя, що вивчають пропаганду, роль культового імператора та вплив мілітаристської ідеології на суспільство.

Магістерська робота складається з чотирьох розділів, які розкривають обрані аспекти теми. У першому розділі розглядаються теоретико-методологічні завдання дослідження. Другий розділ присвячено аналізу передумов і мотивів вступу Японії у війну. Третій розділ охоплює військові дії Японії в Тихоокеанському регіоні. У четвертому розділі розглядаються наслідки поразки Японії та її роль у воєнному світовому порядку.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ЯПОНІЇ В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

1.1 Аналіз стану наукової розробки проблеми

Вивчення ролі Японії в Другій світовій війні є місцем та багатограним завданням, яке потребує аналізу різних аспектів військової, політичної, економічної та ідеологічної політики країни. Зараз десятиліть історики, політичні аналітики та соціологи досліджували мотиви та наслідки участі Японії у війні, що дозволяє виділити кілька основних напрямків наукової розробки цієї проблеми.

Аналіз внутрішніх факторів та мілітаризації суспільства. Багато японських і західних дослідників, таких як Сабуро Ієнага та Герберт Бікс, звернули увагу на роль мілітаризму і націоналізму в політичному житті Японії передвоєнного періоду. Вони аналізували, як ідеологічні засади національної величч, зокрема культ імператора та військовий дух, сприяння зростанню агресивної зовнішньої політики.

Дослідження цих авторів розглядають мілітаризацію японського суспільства як один із ключових факторів, що обумовив агресію Японії та її плани на домінування в Східній Азії.

Вивчення зовнішньополітичних аспектів і міжнародних відносин. Історики, як-от Джон Дауер та Річард Стетсон, аналізували політичні та дипломатичні відносини Японії з іншими державами, зокрема з Німеччиною, Італією, Радянським Союзом і США. Їхні розгляди передбачають підписання Троїстого пакту, стосунки з Радянським Союзом (пакт про нейтралітет 1941 року) та роль Японії у глобальній політиці держави Осі.

Ці дослідження показують, як геополітичні інтереси Японії та її військові амбіції зіграли вирішальну роль у розширеному конфлікті на Тихоокеанському регіоні.

Аналіз економічних причин японської експансії. У своїх роботах економічні історики, як-от Ерік Рінберг, пояснюють, що японська експансія в Південно-Східну Азію була зумовлена потребою в природних ресурсах, таких як нафта, каучук, метали. Через обмеженість власних ресурсів Японія вважала за необхідне захопити контроль над ресурсами регіону, що, у свою чергу, підштовхнуло її до військових дій.

Ці дослідження допомагають визначити економічні фактори, які спонукали Японію до захоплення нових територій, зокрема регіонів, багатих на стратегічні ресурси.

Військові історики, такі як Річард Б. Франк та І. О'Коннор, акцентують увагу на військових аспектах війни в Тихоокеанському регіоні, аналізуючи ключові битви та стратегічні помилки Японії. Вони досліджують такі події, як напад на Перл-Гарбор, битву за Мідуей, операції на Філіппінах і Гуадалканалі.

Ці роботи було глибше зрозуміти військову стратегію Японії, її плани та тактичні дії, а також з'ясувати, як військові поразки вплинули на перебіг війни.

Післявоєнні дослідження, що оцінюють дослідження поразки та реформування Японії. Післявоєнний розвиток Японії став ще одним об'єктом дослідження, зокрема праці Джона В. Дауера, які розглядають повоєнну окупацію Японії, політичні та соціальні реформи, які були здійснені під впливом США. Дауер та інші дослідники звертають увагу на те, як економічна модернізація, демократизація та соціальні перетворення перетворили Японію на економічного лідера після Другої світової війни.

Цей підхід відповідає висновку, яким чином війна і воєнні зміни вплинули на сучасний статус Японії як одного з провідних міжнародних гравців.

Аналіз стану наукової розробки проблеми показує, що участь Японії в Другій світовій війні є комплексною темою, яка досліджується з різних позицій: історичної, політичної, економічної та соціальної. Внутрішні та зовнішні фактори, ідеологія та військові стратегії, а також вплив війни на післявоєнний розвиток Японії – усе це знаходиться у фокусі сучасної науки. Існують також

деякі спільні питання, такі як оцінка воєнних злочинів Японії та політика пам'яті в сучасній Японії, які продовжують бути предметом наукових дискусій.

Архівні документи є одним із вихідних джерел для дослідження історичних подій, особливо таких складних і багатогранних, як роль Японії в Другій світовій війні. Основні, які проводять дослідники, включають архів:

Національні архіви Японії – в них містяться державні документи, оперативні накази, військові плани, звіти командування та інші матеріали, які були створені одночасно в період війни. Ці документи дозволяють глибше зрозуміти внутрішні механізми японського військового командування, цілі та завдання, які ставилися перед армією.

Архіви США та Великої Британії – багато документів було зібрано союзниками, які досліджували та активно вивчали японську політику й стратегію після війни. Американські та британські архіви містять звіти розвідки, записи допитів японських офіцерів і політик, а також аналітичні документи щодо підготовки та проведення військових операцій.

Архіви країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону – наприклад, архіви Китаю, Кореї та інших країн регіону включають документи про дії Японії на окупованих територіях, економічні та політичні заходи, які застосовуються на захоплених територіях, а також відображають реакцію місцевого населення на дії японських військових.

Звіти японського уряду – після війни урядові звіти надають офіційну позицію щодо військових дій Японії, а також її економічної та соціальної політики в період війни. Такі звіти часто складаються з даних, які розкривають стратегічні та економічні аспекти війни, а також те, як японська держава реагувала на обставини, що змінювалися.

Звіти союзників – наприклад, відомості "Синя книга США" та інші звіти, які були складені після завершення війни, де аналізується японська агресія, військова політика і стан економіки Японії напередодні та під час війни. такі документи також містять рекомендації та політику післявоєнного регулювання, особливо щодо обмеження можливостей військових володінь Японії.

Спогади військових командирів – мемуари видатних японських командирів, таких як адмірал Ісороку Ямамото або генералів Імператорської армії, надають особистий погляд на події та плани. У них часто описуються стратегічні рішення, істоти битв та постановка командування до війни.

Мемуари політичних діячів – політики, дипломати та представники японського уряду розповідають про передвоєнну дипломатію, підготовку до військових дій та відносини з іншими країнами.

Спогади солдатів та простих громадян – особливості історії можуть побачити війну очима її учасників і свідків, розкрити настрої у суспільстві, мотивацію рядових солдатів, а також те, як війна вплинула на повсякденне життя японців. такі джерела часто розкривають глибокий внутрішній конфлікт між вірністю імператора та жахами війни.

Документи Міжнародного військового трибуналу для Далекого Сходу (Токійський трибунал) – ці матеріали є цінним джерелом для вивчення військових злочинів, які були скоєні Японією під час війни. Токійський трибунал, який діяв з 1946 по 1948 рік, розглядав справи високопосадовців японського уряду та військових командирів, які були викриті в злочинах проти людяності, агресії та порушення міжнародних прав.

Документи ООН та інших міжнародних організацій – ці матеріали включають звіти про розрив в Азії під час війни, оцінки окупаційної політики Японії, а також післявоєнні аналітичні документи, що сприяли реабілітації та економічному відновленню Японії.

Історичні дослідження японських та іноземних науковців – праці істориків охоплюють широке коло питань, від ідеологічних основ японського націоналізму та мілітаризму до детального аналізу основних битв, таких як напад на Перл-Гарбор, битва за Мідвей та інші ключові події. Наприклад, дослідження японського історика Сабуро Ієнага розкриває вплив імперіалістичної ідеології на рішення японського уряду.

Монографії та тематичні збірники – включають комплексний аналіз окремих аспектів війни, наприклад, окупаційної політики Японії в Китаї,

стосунків із союзниками та їх вплив на політичне погіршення в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Збірники складають аналітичні статті щодо економічного виміру війни, японських ресурсів та їх використання.

Аналіз політики "Великої Східноазійської співпроцвітаючої сфери" – ідеологічного проєкту Японії, який мав на меті об'єднання країн Азії під керівництвом Японії. Цей аспект є важливим для розуміння ролі Японії у війні, потім він демонструє прагнення Японії до регіонального панування та її ідеологічні настанови.

1.2 Методологічні засади дослідження

Методологічні засади дослідження ролі Японії в Другій світовій війні включають сукупність підходів, методів та інструментів, які допомагають системно й комплексно вивчити цю багатогранну тему. Ключові методологічні принципи охоплюють історичний, порівняльний, структурно-функціональний, міждисциплінарний підходи, а також критичний аналіз.

Історичний підхід до дослідження ролі Японії в Другій світовій війні в контексті розвитку глобальних та регіональних процесів у першій половині XX століття. Завдяки цьому методу вивчається хронологічна послідовність подій, політична ситуація в Японії, її міжнародні відносини, а також етапи ескалації конфлікту. Дослідник прагне простежити, як японський мілітаризм та націоналізм впливали на внутрішню та зовнішню політику країни, аналізуючи ключові події, такі як вторгнення в Маньчжурію, напад на Перл-Гарбор та основні битви в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.

Порівняльний метод дозволяє зіставити роль Японії з іншими учасниками війни. Це перевірити особливості японської стратегії, її відмінності від стратегій інших країн Осі та від стратегій союзників. Наприклад, порівняльний аналіз з Німеччиною або Італією дозволяє побачити спільні ідеологічні передумови мілітаристських режимів та конкретні аспекти японського підходу

до війни, що сформувалися на основі культурних, економічних та соціальних особливостей.

Структурно-функціональний підхід дозволяє дослідити японську військову, політичну та економічну структуру, а також функції державних інститутів під час війни. Завдяки структурно-функціональному аналізу досліджується організація японської армії, флоту, особливості мобілізаційної економіки, роль імператора та кабінету міністрів у прийнятих рішеннях. Це розраховує механізм ухвалення рішень, які призвели до ескалації військових дій, а також роль різних повідомлень у військових планах.

Міждисциплінарний підхід дозволяє поєднувати методи історії, політичної науки, соціології та економіки для повнішого аналізу. Використовуючи соціологічні методи, можна дослідити настрої в японському суспільстві під час війни, підтримати рівень військових дій серед населення, а також вплинути ідеологію на формування національної свідомості. Економічний аналіз дозволяє оцінити, як війна вплинула на промисловість та фінансовий сектор Японії, мобілізаційні можливості країни та її залежність від зовнішніх ресурсів.

Критичний аналіз та герменевтичний підхід є кількістю для роботи з архівними документами, мемуарами та іншими первинними джерелами. Критичний підхід дозволяє досліджувати наративи, що створювалися в японській пропаганді, урядових звітах, а також в міжнародних документах. Герменевтика готова інтерпретувати контексти, мотиви та значення дій японських політичних і військових лідерів, а також зрозуміти вплив ідеології на формування стратегічних рішень.

Системний аналіз дозволяє досліджувати Другу світову війну як складну систему, в якій Японія є частиною загального глобального конфлікту. Цей підхід передбачає вивчення взаємодії Японії з іншими державами, зокрема в межах військового союзу країни Осі, а також її позицію в загальноекономічному, військовому та політичному контексті. Системний аналіз дозволяє також

прослідкувати, як зміни в одній сфері (наприклад, економіці) вплинули на інші сфери (військові дії, політичні рішення).

Біографічний метод включає вивчення життєписів ключових осіб, які мали важливу роль у прийнятті рішень в Японії. Біографічний метод дозволяє краще зрозуміти особистісні фактори, амбіції, ідеологічні переконання та мотиви, які впливали на прийняття стратегічних рішень. Вивчення біографій таких осіб, як адмірал Ямамото, прем'єр-міністр Тодзьо та інші, допоможуть відновити роль окремих лідерів у військових діях.

Кількісний метод використання статистичних даних, економічних показників, демографічної інформації та ресурсних звітів для аналізу матеріальних та людських ресурсів Японії, які були задіяні під час війни. Завдяки цьому методу можна оцінити обсяги мобілізації, втрачені на різних етапах війни, продуктивність військової промисловості та ресурсів, які країна виручила за ведення бойових дій.

Отже, методологічні засади дослідження ролей Японії в Другій світовій війні передбачають комплексний підхід, що включає історичний аналіз, міждисциплінарний синтез, порівняння з іншими країнами, а також детальний аналіз документів та особистих свідчень. Такий підхід дозволяє всебічно оцінити роль Японії, зокрема її мотиви, стратегії, наслідки дій та місце в загальному контексті війни.

У дослідженні ролі Японії в Другій світовій війні застосовуються різноманітні методи, які дозволяють обґрунтовано вивчити історичні, політичні, соціальні та економічні аспекти цього періоду. Основні методи включають аналіз документів, порівняльний аналіз та історико-соціологічний підхід. Кожен із цих методів має своє значення і компенсацію комплексного бачення обраної теми.

Аналіз документів є ключовим методом для дослідження будь-якої історичної теми, зокрема і вивчення ролі Японії в Другій світовій війні. Цей метод охоплює роботу з широкими типами джерел, зокрема:

Офіційні урядові та військові документи Японії – плани, накази, звіти, протоколи засідань уряду та військового командування, які надають інформацію про прийняття стратегічних рішень та дії японських збройних сил.

Міжнародні документи, звіти та судові матеріали – наприклад, матеріали Токійського трибуналу, які містять докази злочинів і свідчення учасників подій.

Мемуари, щоденники, спогади учасників війни – ці джерела дають можливість побачити війну очима свідків і розкрити суб'єктивні фактори, зокрема мотиви та особисте сприйняття подій.

Аналіз документів дозволяє не тільки реконструювати події, але й дослідити, як японські лідери обґрунтовували свої рішення та якими були справжні мотиви, сховані від суспільства. За допомогою цього методу можна встановити об'єктивні факти, а також з'ясувати, як офіційні документи та особливості спогадів відображають ідеологію, наміри та дії Японії під час війни.

Порівняльний аналіз становлення подій, процесів та підходів Японії до війни з відповідними аспектами інших країн-учасниць, зокрема Німеччини, Італії та країн-союзників.

Порівняльний метод дозволяє також оцінити, чим національні особливості Японії вплинули на формування її політики та стратегії у війні, а також на реакцію міжнародної спільноти на її дії.

Історико-соціологічний підхід зосереджує увагу на соціальних процесах, що відбувалися в японському суспільстві під час війни. Використовуючи цей підхід, дослідник може дослідити, як ідеологія мілітаризму та націоналізму впливала на суспільство і формувала громадську думку, зрозуміти, як війна змінила культурну свідомість японців, їхнє ставлення до імператора, військових, нації та союзників.

Історико-соціологічний підхід дозволить розкрити взаємозв'язок між військовою політикою та суспільними змінами, що робить його частину інструментом для розуміння глибинних процесів, які формували мотивацію японського суспільства до підтримки війни.

Кількісний метод використовується для обробки статистичних даних, таких як кількість мобілізованих солдатів, виробництво озброєнь, втрати на полі бою, економічні показники, витрати на війну тощо. Він дозволяє оцінити масштаб мобілізаційних сил Японії, вплив війни на її економіку та промисловість, проаналізувати демографічні та соціальні дослідження, наприклад, втрати серед цивільного населення, визначити ефективність японської військової промисловості та забезпечення ресурсами армії. Метод забезпечує точність у визначенні ресурсних та цих людських втрат, що є місцем для розуміння довготривалих наслідків війни для Японії.

Герменевтика розкриває зміст, мотиви та приховані значення, які закладені в текстах та висловлюваннях політичних і військових лідерів, а також у документах і матеріалах пропаганди. В межах цього методу дослідник може інтерпретувати ідеологічні аспекти промов японських лідерів, зокрема посилення на «Велику Східноазійську співпроцвітаючу сферу», зрозуміти роль ідеології у формуванні свідомості японського суспільства та військових.

Біографічний метод зосереджується на вивченні життєвого шляху та діяльності ключових осіб, що змінили важливу роль у політиці Японії під час війни. Цей метод дослідити:

Ідеологічні погляди та особистісні риси лідерів, таких як прем'єр-міністр Тодзьо Хідекі, адмірал Ямамото та інші.

Їх роль у прийнятті рішень, вплив на громадську думку та внутрішньополітичні процеси в країні.

Особистісні мотиви та переконання, які вплинули на їхню діяльність у період війни.

Біографічний метод визнає роль окремих особистостей у визначених стратегіях та ідеології японської політики, а також виявляє, як індивідуальні амбіції та переконання могли вплинути на масштабні історичні події.

Методи дослідження, що застосовуються для вивчення ролі Японії в Другій світовій війні, дозволяють комплексно та всебічно оцінити різні аспекти цієї теми.

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ТА МОТИВАЦІЇ УЧАСТІ ЯПОНІЇ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

2.1 Політичні та економічні фактори

Щоб зрозуміти історію державного боргу Японії в міжвоєнний період, необхідно повернутися в минуле. Хоча детальний огляд періоду Мейдзі (1868–1912) виходить за рамки цього розділу, Японія початку 20-го століття має цікаві паралелі з сучасними економіками, що розвиваються. Цей період також є важливим фоном для подальшої еволюції державного боргу.

Коли сьогунат Токугава закінчився в 1868 році, Японія поступово запровадила новий режим конституційної монархії, який отримав назву реставрації Мейдзі. Реставратори Мейдзі виклали рішучу програму реформ і придумали потужне гасло: «Багата країна, сильна армія» [Fukoku Kyōhei]. Двигуни цього масштабного відродження були потрійними: занепокоєння щодо все більш нав'язливої близькості західних держав; прагнення стати міжнародно визнаною державою; і необхідність виробити нову національну ідентичність після століть феодального, роздробленого правління [2, с. 36].

Одним з ключових аспектів плану архітекторів Мейдзі було наздогнати решту світу після двох з половиною століть ізоляції. Таке зближення вимагало сучасної інфраструктури та найсучасніших виробництв. У результаті уряд придбав обладнання за кордоном для внутрішнього промислового розвитку та вклав значні кошти в залізниці та іншу мережеву інфраструктуру. Великі бізнес-конгломерати (дзайбацу) і державні підприємства відіграли важливу роль у здійсненні цієї промислової політики.

Створення сильної армії вважалося важливим для реалізації стратегічних інтересів Японії. Країна регулярно брала участь у закордонних війнах і територіальних суперечках, проводячи експансіоністську політику в рамках свого альянсу з Великобританією і домагаючись територій у Китаї, Кореї та

Сибіру. Націоналізм посилювався після війни проти Росії 1904–1905 рр., що поклало початок новому етапу континентальної експансії. Розширення колонізації також було способом забезпечити невільний попит і пропозицію дешевих товарів.

Поштовх до модернізації поширився на експерименти з новими монетарними та фінансовими інститутами, які могли б сприяти зростанню та економічній стабільності. Єна була створена, щоб замінити феодалські гроші в 1871 році. Американська модель національної банківської системи була імпортована незабаром після цього, і Банк Японії (BoJ) був заснований в 1882 році за зразком бельгійської моделі. Депозитне бюро було засновано в 1885 році, щоб допомогти направляти внутрішні ресурси за допомогою поштових заощаджень, імітуючи французьку Caisse des Dépôts. Інвестиції були спрямовані в спеціалізовані державні банки, а саме Національний іпотечний банк і Національний промисловий банк, також натхненні французькими моделями. У 1897 році, після 11 років срібного стандарту, країна приєдналася до золотого стандарту [3, с. 1].

Представники JP Morgan & Co. — передусім їхній представник у Токіо Томас В. Ламонт — відігравали ключову роль у гарантуванні зовнішніх позик Японії та консультуванні уряду щодо зовнішніх емісій. Після фінансової кризи Сьова 1927 року представники JP Morgan & Co. Ламонт і Сміт представили «Меморандум про японські умови». Меморандум критикував японські промислові та фінансові методи та закликав країну повернутися до золотого стандарту. Моргани стверджували, що фінансова криза була спричинена незавершеною реструктуризацією в бізнес-секторі та відкладенням у розпорядженні проблемних кредитів фінансовими установами після економічного буму після Першої світової війни. Таким чином, політика дефляції також розглядалася як засіб ліквідації неефективних галузей [74, с. 76].

Відновлення золотого стандарту в Японії також висувалося як передумова для рефінансування облігацій російсько-японської війни 1904–1905 року та участі Японії в Банку міжнародних розрахунків, який був створений у 1930 році. З

японської точки зору, особливо актуальною була друга серія 4-відсоткових облігацій у фунтах стерлінгів, випущених у 1905 році для допомоги у фінансуванні російсько-японської війни, термін погашення яких настає у січні 1931 року. У зв'язку зі зменшенням закордонних державних запасів Японії рефінансування позики вважалося внутрішнім пріоритетом. Але американські банкіри сказали, що Японія повинна спочатку стабілізувати валюту.

Перед лицем зростаючого зовнішнього тиску уряд прем'єр-міністра Хамагучі пішов на безпрецедентний крок, односторонньо скоротивши бюджет поточного року на 1929 рік, який уже був затверджений парламентом, і оголосив про подальші скорочення на наступний рік. Хамагучі заявив, що скорочення було необхідне, щоб «відновити кредит нації та врятувати становище економічної ізоляції». Коментатори відзначають, що внутрішні політичні інтереси, включаючи військові, змогли досягти консенсусу щодо жорсткої фінансової політики, оскільки вони визнали важливість довіри до державного боргу для досягнення національних інтересів Японії [25, с. 95].

Політика нового кабінету отримала схвалення міжнародного фінансиста. Незважаючи на обвал фондового ринку в Нью-Йорку, американсько-британський консорціум банків погодився надати іноземний кредит. Угода була оголошена в листопаді 1929 року разом з указом про скасування золотого ембарго в січні 1930 року.

Внутрішня політика девальвації прем'єр-міністра Хамагучі та міністра фінансів Іноуе незабаром виявилася невчасною. Японія виявила, що змушена дефлювати свою економіку посеред внутрішнього економічного спаду та в той час, коли криза, що виникла в США, швидко поглине інші країни.

Економічні наслідки всесвітньої депресії та підвищення курсу ієни, пов'язані з поверненням до золотого стандарту, були значними. У 1930 і 1931 роках відбулася шалена дефляція та різке скорочення економічної активності – депресія Сьова. Хоча темпи реального економічного зростання залишалися позитивними (1,1 відсотка в 1930 році та 0,4 відсотка в 1931 році), зростання номінального ВВП впало майже на 10 відсотків в обидва роки через нестримну

дефляцію. З 1929 по 1931 рік індекс оптових цін впав більш ніж на 30 %, ціни на рис – на 35 %, а ціни на бавовну – більш ніж на 40 відсотків [6, с. 46].

Коли Великобританія залишила золотий стандарт у вересні 1931 року, міжнародні інвестори припустили, що Японія буде змушена наслідувати цей приклад. Поспіх з продажу єн і купівлі доларів США призвів до масового відтоку капіталу. Міністр фінансів Іноу оголосив, що уряд залишиться на золотому стандарті. Банк Японії двічі підвищував дисконтні ставки на підтримку своєї оголошеної політики, але ця дія не змогла зупинити хвилю. Відтік капіталу тривав і посилювався до грудня 1931 року. У міру зростання безробіття кампанія проти дефляційної політики прем'єр-міністра Хамагуті, спрямованої на утримання Японії на золоті, перетворилася на рух проти партійної політики. Зрештою уряд впав, і вибори привели до влади консервативну партію.

Ветерана міністра фінансів Корекію Такахаші було призначено, і він тепер очолив пакет трьох компонентів політики для підтримки економіки.

Курсова політика. негайно було оголошено ембарго на золото, і єні дозволили знецінитися. Консервативна партія вирішила, що ієна повинна знецінитися на 20 відсотків, але ієна знецінилася на 60 відсотків у фактичному вираженні менш ніж за один рік⁰. Починаючи з весни 1933 року, прив'язка до стерлінгів була забезпечена через офіційний валютний банк (YSB). До 1936 року контроль над капіталом обмежувався заходами щодо запобігання втечі капіталу [68, с. 59].

Монетарна політика. Монетарна політика була адаптаційною; Банк Японії помітно знизив свої облікові ставки та підвищив верхню межу випуску банкнот. Хоча вплив на баланс банку був обмеженим, ці заходи дали сильний сигнал ринкам і допомогли відновити інфляційні очікування вище нуля.

Фіскальна політика. Уряд запровадив фіскальний стимул. Витрати були збільшені, податки на прибуток були скорочені, а перекази до капітальних фондів для викупу облігацій були припинені. Було випущено перші в історії облігації для покриття дефіциту разом із додатковим бюджетом, який збільшив

військові витрати та програми екстреної допомоги для сільських районів. Банк Японії почав андеррайтинг державних облігацій. Щоб продемонструвати фінансову дисципліну, уряд оголосив про зобов'язання поступово скорочувати непогашені запаси державних облігацій.

У той час як Сполучені Штати все ще намагалися вийти з Великої депресії наприкінці 1930-х років і роблять це частково через війну, Японія вийшла з власного періоду депресії, який почався в 1926 році, до середини 1930-ті роки. Багато молодих солдатів, мобілізованих до японської армії на початку 1930-х років, походили з сільської місцевості, де наслідки депресії були руйнівними, а бідність була повсюдною. Їхню відданість військовим зусиллям з розширення японської території для досягнення економічної безпеки можна частково зрозуміти в цих термінах. Депресія закінчилася в середині 1930-х років у Японії частково через державний дефіцит, який використовувався для значного розширення як важкої промисловості, так і військових [29, с. 34].

У міжнародному масштабі це був час, коли «вільна торгівля» була поганою славою. Великі держави не тільки ревно захищали свої спеціальні економічні права в своїх колоніях і сферах впливу, але й намагалися зміцнити свою ослабну економіку за допомогою високих мит, демпінгу товарів та інших торгових маніпуляцій. Японці, маючи невеликі природні ресурси, прагнули скопіювати цю модель. Вони використовували жорстоку торгову практику для продажу текстилю та інших товарів легкої промисловості на ринках Східної Азії та США, серйозно підриваючи британських і європейських виробників. Вони також розвивали джерела сировини та важкої промисловості в колоніях, які вони заснували в Кореї, Тайвані та Маньчжурії. Японія використовувала високі тарифи для обмеження імпорту американської та європейської промислової продукції.

Японська армія зіткнулася з особливою тактичною проблемою, оскільки певна важлива сировина – особливо нафта та каучук – була недоступна в японській сфері впливу. Натомість Японія отримувала більшу частину нафти зі Сполучених Штатів і каучуку з Британської Малайї, тих самих двох західних

країн, які намагалися обмежити експансію Японії. Введене президентом США Франкліном Д. Рузвельтом ембарго на експорт нафти до Японії спричинило тиск на японський флот, запаси якого вистачали лише на шість місяців операцій.

Японська армія, зі свого боку, спочатку була стурбована боротьбою з Радянським Союзом, оскільки армія була зайнята Маньчжурією та Китаєм. Японська армія керувала Маньчжурією опосередковано через «маріонеткову» державу Маньчжоу-Го і розвивала там важку промисловість під керівництвом своїх улюблених агентств, не люблячи та не довіряючи дзайбацу (великим японським корпораціям). Але опір радянської армії нападам Японії був достатнім, щоб перешкодити експансії на північ [10, с. 82].

Тим часом у 1937 році посилення опору Китаю тиску японської армії втягнуло Японію в виснажливу війну на величезних просторах власне Китаю, а в 1940 році в операції у французькому Індокитаї, далеко на півдні. Таким чином, коли флот наполягав на «південній» стратегії нападу на Голландську Індонезію, щоб отримати її нафту, і Британську Малайю, щоб контролювати свій каучук, армія погодилася.

Хоча здається, що економічні фактори були важливими для японської експансії в Східній Азії, було б занадто сказати, що колоніалізм, захист торгівлі та американське ембарго змусили Японію прийняти цей курс. Внутрішня політика, ідеологія та расизм також зіграли свою роль.

Внутрішня політика. Політична структура Японії того часу була успадкована від епохи Мейдзі, і в ній все більше домінували військові. Протягом періоду Мейдзі уряд контролювався невеликою правлячою групою старших державних діячів, які скинули сьогуна та заснували нову централізовану японську державу. Ці люди використовували своє становище для координації бюрократії, військових, парламенту, імператорського дому та інших гілок влади. Після їх смерті на початку 1920-х років жодна урядова установа не змогла встановити повний контроль до Маньчжурського інциденту 1931 року, коли Японія взяла контроль над Маньчжурією. Це поклало початок процесу, коли

військові діяли автономно на азійському материку та мали все більший авторитет у політиці вдома.

З 1937 року Японія перебувала у стані війни з Китаєм. До того часу, коли генерал Хідекі Тодзьо став прем'єр-міністром і почалася війна проти Сполучених Штатів у 1941 році, нація була в стані «тотальної війни», і військові та їхні прихильники змогли нав'язати свою політику уряду та народу. Режим воєнного часу використовував існуючий державний контроль над громадською думкою, включаючи школи та підручники, засоби масової інформації та поліцію, але Японія продовжувала мати більш авторитарний уряд, ніж тоталітарний, як гітлерівська Німеччина. Зокрема, уряд так і не зміг отримати реальний контроль над економікою та великим дзайбацу, які були більше зацікавлені в економічних можливостях, наданих військовою політикою, ніж у лояльному підпорядкуванні патріотичній місії.

Імператора критикували за те, що він не вжив більш рішучих заходів для стримування свого уряду, особливо в світлі його власних відомих переваг миру, але японські імператори після реставрації Мейдзі «царювали, але не правили». Задається питанням, чи міг сильніший імператор справді контролювати армію та флот у цей пізній час. Сумніви посилюються у світлі труднощів, які мав імператор, змусивши військових прийняти капітуляцію після атомних бомбардувань. Рішення імператора в той момент досягти згоди між своїми радниками було надзвичайною подією в історії Японії [1, с. 100].

Ідеологія. Імператорська ідеологія Японії під час Другої світової війни була відносно новою, що походить від зусиль олігархів Мейдзі об'єднати націю у відповідь на виклик Заходу. До реставрації Мейдзі імператор не мав жодної політичної влади і розглядався просто як символ японської культури. Він був головою релігії синто, рідної релігії Японії, яка, серед інших вірувань, стверджує, що імператор походить від богів, які створили Японію, і тому є напівбожественним. Західні люди того часу знали його лише як тіньову фігуру, дещо схожу на папу.

Олігархи Мейдзі зробили імператора та Синто загальнонаціональною популярністю, замінивши буддизм як національну релігію з політичних та ідеологічних причин — оскільки буддизм виник в Індії та прийшов до Японії через Китай. Людям не дозволялося дивитися на імператора і навіть вимовляти його ім'я; патріотизм був піднятий до неприступного рівня святості [14, с. 70].

Інколи важко усвідомити надзвичайні жертви, на які йшли японці в ім'я імператора. Однак це, мабуть, найкраще розглядати як крайній патріотизм — японців вчили віддавати життя, якщо це необхідно, за свого імператора. Але це не зовсім відрізнялося від американців, які віддали життя в тій же війні за свою країну і «американський» шлях. Пілотів-камікадзе, названих на честь «божественного вітру» (камі казе), який знищив монгольський флот у тринадцятому столітті та врятував Японію від вторгнення, можна порівняти з молодими іранськими солдатами, які воюють у загонах смертників під час ірано-іракської війни. 1980-х років, або навіть фанатичним шіїтам, відповідальним за вибух вантажівки на посольстві Лівану США в 1983 році.

Японці пишалися своїми численними досягненнями та обурювалися расовими образами, з якими вони стикалися в деяких західних країнах. Їхня спроба закріпити заяву про расову рівність у Пакті Ліги Націй була накладена вето Сполученими Штатами (через опозицію в Каліфорнії) та Великою Британією (опір Австралії). Японців це дуже обурило.

Японська армія була переконана в готовності свого народу піти на будь-які жертви заради своєї нації, і вона зневажливо ставилася до «м'якості» США та європейських демократій, де лояльність і патріотизм пом'якшувалися правами та добробутом людей. особистість. Таким чином, надмірна впевненість військових у власних здібностях і недооцінка волі цих інших націй ґрунтувалася на їхніх власних оманливих етнічних і расових стереотипах. Будучи азіатами, японці вважали себе менш представниками Азії, ніж чемпіоном Азії. Вони прагнули звільнити азіатські колонії від західників, яких вони зневажали. Але хоча японців спочатку вітали в деяких азіатських колоніях корінні жителі, яких вони «визволили» від європейського панування, зарозумілість і расові

упередження, які демонстрували японські військові уряди в цих країнах, викликали велике невдоволення. Це невдоволення все ще помітне в деяких країнах Південно-Східної Азії [15, с. 74].

До цих економічних і расових аргументів додалася недовіра військових до партійного уряду дозволила менший коефіцієнт чисельності військово-морського флоту, ніж того бажав уряд прем'єр-міністра в 1930 році прийняла обмежує важкі крейсери через заперечення військових. У 1925 році Като Такаакі скоротив армію на чотири дивізії. Багато військових заперечували проти стриманості, виявленої Японією щодо північної експедиції китайських націоналістів у 1926 і 1927 роках, і хотіли, щоб Японія зайняла більш жорстку позицію в . При прем'єр-міністрі кабінет Сейюкая, змінив попередню політику, втрутившись у Шаньтун у 1927 і 1928 роках. Але Танаку змінив Хамагуті в 1929 році, і під його керівництвом політика поміркованості була відновлена. Армія та її прихильники вважали, що таке коливання викликало зловживання Японії та в Китаї, не отримавши жодних переваг.

Незважаючи на те, що багато воєначальників стурбовані обмеженнями, які накладали на них цивільні уряди, вони все ще зберігали значну владу. Було б неправильно приписувати таке невдоволення всім чи навіть більшості вищого командування, але достатньо армійських офіцерів дотримувалися таких поглядів, щоб стати джерелом невдоволення серед інших груп японського суспільства. Ідея та безкорисливого служила корисним контрастом до стандартного портрета егоїстичного партійного політика [4, с. 65].

Економічний тиск і політичні побоювання були додатково використані цивільними ультра націоналістами, які зображували парламентський уряд як «неяпонський». Ряд організації, присвячені темі внутрішньої чистоти та зовнішньої експансії. Вони прагнули зберегти те, що вважали унікальним у японському дусі, і боролися проти надмірного впливу Заходу. Деякі виникли в період Мейдзі, коли націоналісти відчували себе зобов'язаними працювати над «фундаментальним врегулюванням» розбіжностей. Більшість, як Товариство Чорного Дракона (Kokuryūkai) поєднувало континентальний авантюризм і

сильну націоналістичну позицію з опозицією до партійного уряду, великого бізнесу, та вестернізації. Об'єднавшись з іншими правими, вони поперемінно тероризували та залякували своїх передбачуваних опонентів. Було вбито низку бізнес-лідерів і політичних діячів, а успіх убивць у розголошенні та драматизації чеснот, які вони, як вони стверджували, втілювали, мав значний вплив на неспокійні 1930-ті роки. Однак очевидно, що терористи ніколи не мали такого великого впливу, як вони заявляли або як вважав Захід [53, с. 75].

Основну силу проти парламентського уряду становили молодші військові офіцери, які були в основному вихідцями з сільської місцевості. Не довіряючи своїм вищим керівникам, не знаючи та міські розкоші політиків, такі офіцери були готовими мітками для правих теоретиків. Багато з них мали націонал-соціалістичні цілі, колишній соціаліст і колишній член Товариства Чорного Дракона, стверджував, що дію конституції Мейдзі слід призупинити на користь революційного режиму, керованого «національними патріотами» та очолюваного, який повинен націоналізувати велику власність, обмежити багатство, покінчити з партійним правлінням і аристократією та підготуватися взяти на себе керівництво революційною. Кіта допоміг переконати кількох молодих офіцерів взяти участь у насильстві 1930-х років з надією досягти цих цілей.

Агресія в, яка окупувала Квантунський (Ляодунський) півострів і патрулювала зону, включала офіцерів, які чітко усвідомлювали континентальні інтереси Японії і були готові вжити заходів для їх реалізації. Вони сподівалися поставити цивільний уряд у становище та притиснути його руку. Токійські терористи так само прагнули змінити як зовнішню так і внутрішню політику. Схема прямої дії в Маньчжурії почалася з вбивства в 1928 р., воєначальник, правитель Маньчжурії. Ця акція, хоча й не була санкціонована урядом Танаки, допомогла спричинити її падіння. Ні Кабінет Міністрів, ні не наважилися розслідувати та покарати винних. Це переконало офіцерів-екстремістів, що їхні високі мотиви унеможливлять. Наступний уряд прем'єр-міністра Хамагуті прагнув обмежити військових активістів та їхні повноваження. Таким чином,

наступні змови були спрямовані на заміну цивільного правління, і Хамагуті був смертельно поранений убивцею в 1930 році. У березні 1931 року був запланований переворот за участю високопоставлених армійських генералів, але від нього відмовилися [18, с. 14].

18 вересня 1931 р. прийшов в Мукденський (або Маньчжурський) інцидент, що поклав початок японській агресії. Звинувачення Квантунської армії в тому, що китайські солдати намагалися розбомбити потяг Південно-Маньчжурської залізниці (який благополучно прибув до місця призначення), призвело до швидкого та несанкціонованого захоплення Мукдена (нині Шень-Ян), а потім окупації всієї Маньчжурії. Цивільний уряд у Токіо не міг зупинити армію, і навіть штаб армії не завжди повністю контролював польових командувачів. Прем'єр-міністр поступився місцем у грудні 1931 року. Плани Інукая зупинити армію шляхом втручання були зірвані. 15 травня 1932 року морські офіцери взяли на себе ініціативу в терористичній атаці в Токіо, яка коштувала життя Інукаї, але не змогла добитися оголошення. Тепер армія оголосила, що не прийме партійний кабінет. Щоб запобігти його прагненню до влади, останній генро, Сайондзі, запропонував адмірала у відставці Сайто Макото. Змова тривала, кульмінацією якої стало повстання полку, який збирався відійти до Маньчжурії. 26 лютого 1936 року кілька видатних державних діячів (включаючи Сайто) були вбиті; Прем'єр-міністр Окада Кейсуке втік, коли вбивці помилково застрелили його швагра. Понад три дні загони повстанців утримували більшу частину центру Токіо. Коли повстання було придушено 29 лютого, ватажки були швидко заарештовані та страчені. В армії вплив молодих екстремістів тепер поступився місцем більш офіцерам і генералам, які були менше стурбовані внутрішніми реформами, але поділяли багато зовнішньополітичних цілей молодих фанатиків.

Єдиним можливим джерелом достатнього для того, щоб перешкодити армії, був трон. Але вищі державні діячі були обережні, щоб не поставити під загрозу саму імперську установу. Молодий імператор був вступив на престол у 1926 році, прийнявши Сьова («Освітлений мир»). Його світогляд був

прогресивнішим, ніж у його попередників; він подорожував Заходом. Наближені до престолу побоювалися, що рішуча позиція імператора лише розширить пошуки жертв і може призвести до його повалення. Оскільки міжнародна агресія Японії зростала, багато японців згуртувалися, щоб підтримати армію.

2.2 Конфлікт із Китаєм та його значення для війни

Більшу частину початку XX століття Японія здійснювала ефективний контроль над, спочатку через умови (1915), а пізніше через підтримку китайського полководця Чжан Цзуоліня. Однак розгортався серйозний конфлікт, і китайці в Маньчжурії були особливо неспокійні через привілеї японців. Громадяни Китаю становили переважну більшість населення, і юридичний титул регіону належав Китаю. Проте Японія контролювала більшу частину південної Маньчжурії через свої залізниці та оренду на та іншими способами, які скомпрометували Китаю.

Намагаючись відстояти свою незалежність, китайці почали будівництво ряду залізниць, які частково оточували японські лінії і закінчувалися на порт, який розвивали китайці, син Чжан Цзоліня та правитель Маньчжурії після вбивства його батька японськими офіцерами в 1928 році, дедалі більше був схильний до союзу з Гоміньданом та його бажанням позбавити Китай іноземного контролю. Влітку 1931 р. тертя виразилися в дрібних інцидентах. Ті, хто керував основними силами японських сил у Маньчжурії, вважали, що минув час для зволікання та. У ніч з 18 на 19 вересня 1931 року, стверджуючи, що китайці підірвали частину колії Південно-Маньчжурської залізниці поблизу міста, японці захопили Мукден. Зіткнувшись із невеликим опором націоналістичних сил, японці заснували маріонеткову державу Маньчжоу-Го в 1932 році та поставили поваленого імператора її титулярним главою. Невдовзі Японія продемонструвала, що її не задовольняє обмеження контролю над Китаєм регіонами на північ від, і навесні 1934 року Токіо оголосив весь Китай

японським заповідником, у якому жодна держава не може вживати важливих дій. без її.

У 1935 році японці змусили вивести з Хебея та Чахара (нині частина) будь-які офіційні особи та збройні сили, які могли виявитися недружніми до Японії. Ці території частково перейшли під контроль Японії, і Суйюань, Шаньсі (Шаньсі) і Шаньдун (Шаньдун) опинилися під загрозою. Лідер націоналістів не запропонував відкритої опозиції, вважаючи за краще продовжувати свою кампанію проти сил. У грудні 1936 р. на території, яка стала називатися, Чан був захоплений силами під командуванням його власних генералів і був змушений об'єднатися з комуністами в проти Японії [21, с. 34].

Незабаром між Китаєм і Японією почалася боротьба не на життя, а на смерть. Першим зіткненням стало незначне зіткнення між китайськими та японськими військами на неподалік від Пейпіна 7 липня 1937 року. Конфлікт швидко бути локалізованим. Японці відчували, що оскільки Чан і націоналістичний уряд не піддадуться їхнім бажанням, їх необхідно знищити. Для японців зростаюча хвиля в Китаї – спрямованого, здебільшого, проти них – стала нестерпною.

До липня 1937 року практично всі китайські регіональні військові та політичні групи згуртувалися, щоб підтримати націоналістичний уряд і Чан Кайші в їхньому рішенні протистояти Японії всіма засобами. Комуністи, які закликали до створення єдиного фронту проти Японії з 1935 року, пообіцяли свою підтримку та номінально передали свої армії під командування уряду.

Зі суто військової точки зору, однак, Японія була набагато краще підготовлена, ніж Китай, що її армії досягли швидкого початкового успіху. Протягом двох років Японія отримала у володіння більшість портів, більшість головних міст аж до Ханькоу (Ханькоу), а також більшу частину залізниць. Пейпін і Тяньцзінь були окуповані в липні 1937 року. Після запеклих боїв китайські армії були витіснені з району до середини листопада 1937 року. Нанкін, столиця націоналістів, упав у середині грудня 1937 року, і ліквідація цього міста та його мешканців отримала назву. Близько 300 000 китайських

мирних жителів і військових, були вбиті. Крім того, десятки тисяч жінок були зґвалтовані за наказом японського командувача. Столицю було перенесено на захід до Ханькова. Японці пішли за ним і взяли це місто в жовтні 1938 року. У тому ж місяці китайці втратили Кантон. Японці тиснули на північ і захід від Пейпіна вздовж залізничних ліній до Шаньсі та Внутрішньої Монголії. Вони панували над Шаньдуном і заволоділи залізницями Пейпін-Ханькоу, Тяньцзінь-Пу-коу і Лунхай, а також залізничними лініями в нижній частині долини. Вони повністю панували на морі. Завжди переважаючи в повітрі, за багато місяців вони майже знищили китайську та бомбили китайські міста за бажанням. Людські втрати, особливо для китайців, були величезними [21, с. 37].

Китайці не поступилися, і війна затягнулася набагато більше, ніж очікувала Японія. Чан Кайші переніс свою столицю до Чунціна, що в Сичуані, на західному кінці ущелин Янцзи. Значна частина керівництва Китаю мігрувала на далекий захід, до Сичуаню та Юньнані (Юньнань). Неокупований Китай готувався до тривалого опору. В окупованому Китаї Японії не вдалося схилити багатьох китайців до урядів, які вона намагалася створити. Навіть там контроль Японії обмежувався містами та залізничними лініями; за межами них йому кинули виклик загони, які сповідували націоналістичному уряду. Комуністи особливо успішно використовували партизанські методи протистояння Японії. Швидкий прогрес Японії зламав усталені моделі політично-військового контролю. Комуністичні війська та організатори перемістилися у великі сільські райони за японськими лініями. Вони організували загони самооборони села, створили органи місцевого самоврядування та розширили власні армії, що діє в горах і рівнинах північного Китаю, і нова четверта армія в нижній частині долини Янцзи.

Під час тупикової фази війни починаючи з 1939 року, намагалася приборкати китайський опір. Головні морські порти були окуповані з півдня на північ. Принаймні в одному, Фучжоу, окупація була лише, але в більшості з них вона була постійною. Коли в 1940 році Франція захопила німців, Японія

скористалася нагодою, щоб просунутися у і заблокувати залізницю, що вела від узбережжя до Куньмін, і шосе від узбережжя Індокитаю до внутрішніх районів.

Якийсь час Японія спонукала британців закрити дорогу, що вела з (М'янма) до Кунь-мін у Юньнані, але знову відкрилася і стала однією з життєво важливих ліній постачання у війні. Потім, після років зростання напруженості, стався раптовий спалах війни між Сполученими Штатами та Великою Британією з одного боку та Японією з іншого. Японці, скориставшись своєю підготовленістю та вигідним географічним положенням, швидко здобули панування на узбережжі Східної Азії. Захоплення ними та Бірми в 1942 році закрило двері, через які товари переміщувалися в неокупований Китай і вивозилися з нього. Єдиними маршрутами, які тепер залишалися для зв'язку китайців із їхніми союзниками за кордоном, були довгі та погано побудовані дороги через Сінцзян (Сінцзян) і повітряний шлях з. Корупція з боку японських чиновників і вправність учасників блокади дозволили деяким товарам просочуватися через японські лінії вздовж узбережжя [53, с. 16].

Націоналістичний Китай мав серйозні економічні та соціальні проблеми. Не маючи сучасної промисловості та транспорту, західні провінції намагалися підтримувати величезні армії та уряд. Регіон був переповнений біженцями, а деякі міста зазнали бомбардувань. Дефіцит промислових товарів і витрати на війну спричинили, яка посилювалася фіскальною політикою уряду. Ці чинники спричинили великі труднощі та сприяли накопиченню, спекуляції та підкупу. Армія, нездатна вести наступ проти переважаючих сил Японії, неухильно занепадала. У школах і університетах нестача підручників і обладнання, недоїдання та спроби урядового регулювання – усе це мало негативний вплив.

Уряд теж сильно постраждав від війни. Вона втратила свою промислову та фінансову базу в Східному Китаї та цвіт своїх армій. Сильна громадська підтримка, якою вона користувалася в перші роки опору, зменшилась і перетворилася на чи ворожість. Уряд звинувачували в інфляції, корупції та високих податках. Коли комуністи знову почали проявлятися як суперники, а не як підлеглі, націоналістичний уряд відповів репресивними заходами, які він

також застосував до інших груп. Будучи по суті режимом, він мав тенденцію ставати більш репресивним і менш ефективним із продовженням війни. Проте, незважаючи на всі ці труднощі, китайці під керівництвом відмовилися здаватися або вести переговори з Японією.

Розкидані території, контрольовані та її армією, розрослися під час війни, поки не охопили значні частини північного та східного Китаю. У цих прикордонних районах і «звільнених районах» режим був популярний серед населення. Це було частково результатом економічних і соціальних реформ, які покращили умови селянства, а частково результатом системи місцевого самоврядування, яка заохочувала широку участь громадськості через масові організації (хоча контроль твердо тримався партією). Армія була також популярна через свою гарну та тісні стосунки з простими людьми, від яких залежало її існування [35, с. 72].

Протягом періоду безвиході відносини між та комуністами були загострені багатьма військовими зіткненнями, у яких кожна сторона звинувачувала іншу. Комуністи робили все можливе, щоб зміцнитися, тоді як націоналістичний уряд намагався стримувати їх блокадою та іншими засобами. По суті, після 1938 року була просто занурена у більшу війну з Японією.

В окупованих регіонах Японія намагалася заручитися підтримкою та зменшити свій військовий тягар, встановивши маріонетковий режим у (1940 р.). Очолити його обрано японців, колись супутник, традиції якого, як стверджував Ван Цзін-Вей, продовжуються. Японія також домагалася повернення китайській адміністрації французької та міжнародного врегулювання, які вона зайняла після. Проте Японія не досягла більшого успіху, ніж це було раніше, у тому, щоб залучити багатьох здібних і китайців служити в цих адміністраціях. Очевидно також, що жодного важливого кроку ці режими не могли зробити без схвалення японської влади.

У північному Китаї прикордонні території були консолідовані з метою розширення економічної сфери Японії. На початку 1932 року японський флот прискорив інцидент у Шанхаї, щоб покласти край японських товарів; але Японія

ще не була готова кинути виклик іншим державам за контроль над центральним Китаєм, і комісія Ліги Націй домовилася про умови виходу. Однак до 1934 року Японія дала зрозуміти, що не терпить втручання в свою політику щодо Китаю і що спроби Китаю отримати технічну чи військову допомогу деінде спричинять японську опозицію.

Подальші зовнішні амбіції мали, однак, чекати розв'язання внутрішньої кризи. Військове повстання в лютому 1936 року стало кульмінацією екстремістських дій. У результаті влада перейшла до військових. Крім того, міністр фінансів Такаhashi Корекійо, чия політика вивела Японію з економічної депресії, був убитий, і його опозиція подальшим інфляційним витратам була придушена. У політиці тривало протистояння між партіями та армією. Зусилля знайти лідера, який міг би представляти як військові, так і цивільні інтереси, призвели до призначення на посаду прем'єр-міністра популярного, але неефективного, нащадок давньої придворної родини, у 1937 році. Тим часом у Китаї лідер націоналістів був викрадений у грудні 1936 року, і це призвело до антияпонського об'єднаного фронту націоналістів і комуністів. Крім того, внутрішня політика показала, що японський народ не був готовий відмовитися від своєї. Навесні 1937 року загальні вибори продемонстрували разючі успіхи для нової партії соціальних мас (або соціальних мас) (Shakai Taishūtō), який отримав 36 із 466 місць, а значна більшість решти дісталася Seiyūkai та Minseitō, які об'єднали сили проти уряду та його політики. Здавалося, час був готовий для нових зусиль цивільних лідерів, але на полі армії їх випередили.

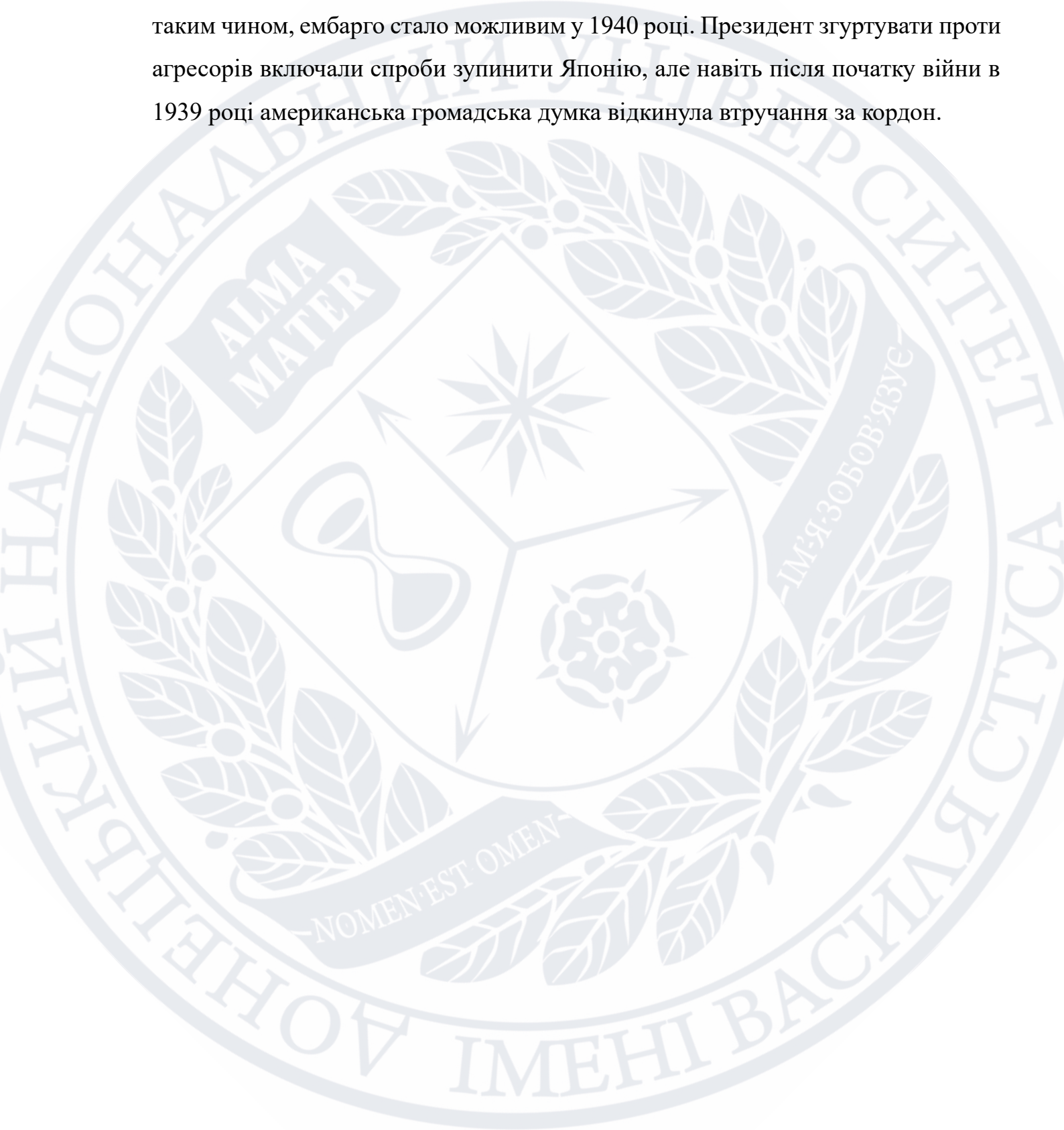
7 липня 1937 року японські війська вступили в бій з китайськими частинами поблизу Пекіна, що веде до між Китаєм і Японією. Японські війська взяли, Ханкоу (Ханькоу) і Кантон, незважаючи на опір Китаю; Нанкін був жорстоко розграбований японськими військами. На півночі та північні провінції Китаю були захоплені. Виявивши, що націоналістичний уряд, який відступив вгору по Янцзи до Чунціна, відмовився йти на компроміс, японці встановили в Нанкіні режим більшої співпраці в 1940 році.

Зовнішні відносини. У листопаді 1936 р. Японія підписала пізніше. Це було замінено на у вересні 1940 р., який визнав Японію лідером нового порядку в Азії; Японія, Німеччина та Італія погодилися допомагати одна одній, якщо на них нападе будь-яка додаткова держава, яка ще не воює з ними. Передбачуваною метою було, починаючи з і вже підписали пакт про ненапад у 1939 році, а Радянському Союзу було запропоновано приєднатися до нової угоди пізніше в 1940 році.

Японсько-німецькі зв'язки ніколи не були тісними чи ефективними. Обидві сторони були обмежені у своїй співпраці відстанню, недовірою та претензіями на расову перевагу. Японці не були поінформовані про нацистські плани нападу на Радянський Союз, а німцям не сказали про плани Японії атакувати на Гаваях. Незважаючи на офіційні заяви, державна структура Японії не наблизилася до тоталітаризму нацистів. Закон про національну мобілізацію (1938 р.) надав уряду Коное широкі економічні та політичні повноваження, а в 1940 р., під час другого кабінету Коное. Для об'єднання політичних партій в одну центральну організацію було створено; однак інституційна структура конституції Мейдзі ніколи не була змінена, а уряди військового часу так і не досягли повного контролю над конкуренцією між службами. Асоціація підтримки імперського правління не змогла мобілізувати всі сегменти національного життя навколо лідера. Імператор залишався символом, військовим, і жоден фюрер не міг конкурувати, не ставлячи під загрозу національну державу. Соціальна та економічна думка часів війни зберегла важливі пережитки аграрності та фамілізму, які по суті були домодерними, а не тоталітарними.

Відносини Японії з демократичними державами неухильно погіршувалися і робила все, що могла, щоб допомогти справі китайських націоналістів. Бірманська до південного Китаю дозволяла транспортувати мінімальні запаси для націоналістичних сил. Постійні зусилля Японії закрити цей маршрут призвели до подальшої між Великою Британією та Японією. Антияпонські настрої в Сполучених Штатах посилювалися, особливо після

затоплення американського канонерського човна на в 1937 р. У 1939 р. держсекретар США відмовився від торгового договору 1911 року з Японією, і, таким чином, ембарго стало можливим у 1940 році. Президент згуртувати проти агресорів включали спроби зупинити Японію, але навіть після початку війни в 1939 році американська громадська думка відкинула втручання за кордон.

РОЗДІЛ 3 ЯПОНСЬКА СТРАТЕГІЯ ТА ХІД ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ У ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ

3.1 Напад на Перл-Гарбор та його слідки

У липні 1939 року США оголосили про припинення дії Договору про та мореплавство 1911 року з Японією. Починаючи з літа 1940 року, США почали обмежувати експорт до Японії матеріалів, корисних у війні. Між червнем 1940 року і доленосною кризою в грудні 1941 року напруга постійно зростала. У липні 1941 року, коли японці окупували весь і уклали союз із (та), уряд США розірвав усі комерційні та фінансові відносини з Японією. Японські активи були заморожені, і було оголошено на поставки до Японії та інших життєво важливих військових матеріалів. Мілітаристи неухильно збільшували вплив в уряді Токіо; вони гірко американською допомогою Китаю, яка на той час була посилена. Вони побачили вдало неперевершену можливість вести політику агресії на Далекому Сході без небезпеки нападу військ Червоної на їх тил. Тим не менш, переговори, спрямовані на досягнення якогось порозуміння між Сполученими Штатами та Японією, тривали до осені 1941 року, і лише наприкінці листопада стало ясно, що домовитися неможливо.

Хоча Японія продовжувала переговори зі Сполученими Штатами аж до дня нападу на Перл-Харбор, уряд прем'єр-міністра вирішив почати війну. Адмірал, головнокомандувач флотом Японії, дуже ретельно планував напад на Тихоокеанський флот США. Як тільки флот США буде виведено з ладу, буде відкритий шлях для безперешкодного завоювання Японією всієї та Індонезійського архіпелагу. Наказ про штурм був виданий 5 листопада 1941 року, а 16 листопада оперативна група почала рандеву. Командири отримали вказівки, що флот може бути відкликаний, однак, у разі сприятливого результату переговорів у 26 листопада віце-адмірал привів флот із 6, 2, 3 і 11 до точки приблизно в 275 милях (440 км) на північ від. Звідти було запущено близько 360 літаків [2, с. 69].

Тихоокеанський США був дислокований з квітня 1940 року. На додаток до майже 100 військово-морських суден, включаючи 8 лінійних кораблів, там були значні військові та повітряні сили. Оскільки напруга зростала, адмірал і лейтенант Ген., який командував у Перл-Харборі, було попереджено про можливість війни, зокрема 16 жовтня, а потім знову 24 і 27 листопада. Повідомлення Кіммелу від 27 листопада починалося так: «Цю слід розглянути попередження про війну», продовжив, сказавши, що «переговори припинені», і наказав адміралу «здійснити відповідне розгортання оборони». Кіммелу також було наказано «вжити таких розвідувальних та інших заходів, які ви вважаєте за необхідні». У повідомленні того ж дня Шорту говорилося, що «ворожі дії можливі в будь-який момент» і, як і його військово-морський колега, закликав «вжити заходів для розвідки».

У відповідь на ці застереження заходи, вжиті командуванням армії і флоту, як показала подія, були далеко неадекватними. Шорт наказав оголосити тривогу проти і сконцентрував більшість своїх на базі на Вілер-Філд, намагаючись запобігти їх пошкодженню. Він також віддав наказ задіяти п'ять мобільних, які були встановлені на острові з 04:00 ранку до 07:00 ранку, що вважається найнебезпечнішим періодом. (Однак підготовка радіолокатора була далеко не просунутою.)

Кіммел, незважаючи на те, що його розвідка не змогла виявити значні елементи японського флоту, особливо кораблі першої лінії в авіаносних дивізіонах 1 і 2, не розширив свою розвідувальну діяльність на північний захід, логічний пункт для атаки. Він весь флот (за винятком тієї частини, яка була в морі) в гавані і дозволив частині свого персоналу піти на берег. Жоден з цих офіцерів не підозрював, що сама база в Перл-Харборі буде піддана нападу. Крім того, немає жодних ознак того, що їхнє начальство у Вашингтоні якимось чином усвідомлювало наближення небезпеки. За 10 днів між попередженням про війну 27 листопада і самою японською атакою Вашингтон не вжив жодних додаткових дій [22, с. 23].

Рано вранці в неділю, 7 грудня, у Вашингтоні стало відомо, що японським послам було доручено запросити інтерв'ю з держсекретарем о 13:00 (7:30 ранку за часом Перл-Харбора). Це було чітким свідченням того, що наближається війна. Повідомлення знадобилося деякий час для, і воно не було в руках начальника військово-морських операцій приблизно о 10:30. Його доставили до військового відомства між 9:00 і 10:00 ранку. Ген., начальник штабу і не побачив повідомлення, поки не прибув до свого офісу близько 11:15 ранку. Начальник військово-морських операцій адмірал Гарольд Старк навіть тоді не вважав, що повідомлення вимагало додаткових інструкцій для Кіммела. Однак Маршалл вирішив надіслати нове попередження і наказав військовому командуванню зв'язатися з флотом. Він не телефонував, побоюючись, що його слова можуть перехопити, а натомість надіслав свою депешу телеграмою. Однак у зв'язку сталася плутанина, і попередження надійшло на лише після початку атаки. Важливо відзначити, що воно не було подано до полудня, лише за годину до того, як японські літаки зайшли на базу [4, с. 42].

У самому Перл-Харборі були інциденти, які, якщо їх правильно витлумачити, могли стати коротким попередженням. За чотири години до вирішального моменту японський був помічений USS Condor. Приблизно через дві з половиною години командир есмінця Ward надіслав повідомлення, в якому говорилося, що він «напав, обстріляв і скинув з підводного човна, який діяв в оборонній морській зоні» поблизу Перл-Харбора. Поки Кіммел чекав підтвердження цього повідомлення, японці почали бойові дії. У ці ж ранкові години армія США Pvt. Джордж Елліотт, вправляючись на радарі після його звичайного закриття, помітив на екрані великий політ літаків. Коли він зателефонував своєму лейтенанту, йому сказали на спостереження, оскільки в цей час очікується політ. Знову була упущена можливість.

Перший японський з'явився над о 07:55 за місцевим часом. Він був частиною першої хвили з майже 200 літаків, включаючи, бомбардувальники та винищувачі. Протягом чверті години різні аеродроми бази були піддані шаленій атаці. Завдяки протидиверсійним заходам Шорта американські були щільно

скупчені на базі військово-морської авіації на острові Форд і прилеглих полях Вілер і Хікам, і багато з них були знищені на землі японським обстрілом. Зокрема, на Wheeler Field руйнування були жахливими. Зі 126 літаків на землі 42 були повністю знищені, 41 пошкоджено і лише 43 залишилися придатними до експлуатації. Лише 6 американських літаків піднялися в повітря, щоб відбити нападників цього першого штурму. Загалом було знищено понад 180 літаків. [67, с. 94]

Одночасно проти Кіммеля була спрямована масована акція. Кораблі, які стояли на якорі в гавані, були ідеальними цілями для японських бомбардувальників, і, оскільки був ранок неділі (час, обраний японцями для максимального здивування), вони не були повністю укомплектовані. Основні пошкодження лінкорів завдано в перші 30 хвилин штурму. Лінкор вибухнув потужним вибухом. USS West Virginia опустився рівним кілем на дно гавані. USS Oklahoma, у який протягом п'яти хвилин влучили чотири торпеди, повністю перекинувся, а його днище та гвинт піднялися над водами гавані. USS California, Тихоокеанського бойового загону, був торпедований і наказаний покинути, коли він повільно затонув на мілководді. Корабель-мішень USS Utah також був затоплений. Майже жодне судно не уникло пошкоджень. Зенітні екіпажі на різних кораблях досить швидко вступили в дію, і армійський персонал відкрив вогонь, що мав, але сила атаки не була серйозно притуплена.

О 8:50 почалася друга хвиля атаки. Менш успішний, ніж перший, він, тим не менш, завдав серйозної шкоди. Лінкор USS Nevada зазнав удару під час першої хвилі, але його положення в кінці ряду лінкорів давало йому більшу свободу дій, ніж іншим головним кораблям. Він намагався рушити, коли налетіла друга хвиля. Він був уражений сімома або вісьмома бомбами і був приземлений у голові каналу. Лінкор USS Pennsylvania був підпалений бомбами, а два що пришвартувалися біля нього, перетворилися на уламки. Есмінець USS Shaw був розколотий на частини сильним вибухом. Незабаром після 9:00 японці відступили.

Ніхто не міг сумніватися, що японці досягли великого успіху. «Арізона» та «Оклахома» були знищені з великими жертвами, а шість інших лінійних кораблів зазнали пошкоджень різного ступеня. Також були пошкоджені три , три міноносці та інші судна. Втрати американських військових склали понад 3400 осіб, у тому числі понад 2300 убитими. Значних ушкоджень було завдано як армійській, так і військово-морській авіації на землі. Японці втратили від 29 до 60 літаків, п'ять малих підводних човнів, можливо одну або дві підводні човни флоту, і менше 100 чоловік. Японська оперативна група відступила з театру битви, не зазнавши атак [67, с. 88].

Однак у трагедії була одна втішна риса. В результаті диспозицій, Кімелом, два американські не були в гавані. USS Enterprise під командуванням адмірала виконував місію з посилення гарнізону піхоти та авіаторами. Корабель USS Lexington виконував аналогічну місію з переправлення морських пікіруючих бомбардувальників. Ці операції також означали, що сім важких крейсерів і дивізіон міноносців були в морі. «Ентерпрайз» мав повернутися в Перл-Харбор 6 грудня, але його затримали через погоду. Третій авіаносець, USS Saratoga, відправлявся на борт нової авіації вранці нападу.

Атака на Перл-Харбор серйозно пошкодила в Тихому океані. Проте з восьми лінкорів усі, крім «Арізони» та «Оклахоми», були зрештою відремонтовані та повернуті до строю, а японцям не вдалося знищити важливі нафтоховища на острові. «Дата, яка буде жити в ганьбі», як сказав президент США, назвав це, об'єднавши громадськість США та змивши будь-яку попередню підтримку. 8 грудня оголосив війну [67, с. 64].

3.2 Військові кампанії та основні битви в Тихоокеанському регіоні

Згідно з листопадovими рішеннями, проти західних держав почалася 7 грудня 1941 р. раптовою атакою на Тихоокеанський флот США в Гаваї, приблизно 360 літаками з авіаносців віце-адміністратора. Ударна група Нагумо Чуїчі. Кораблі США в Перл-Харборі включали 70 бойових суден і 24, більшість

з них пришвартувалися на вихідні; також було близько 300 літаків. Усі 8 американських лінкорів були підбиті, 5 потоплено та 1 сильно пошкоджено; Було потоплено 3 есмінці і 9 інших кораблів затоплено або сильно пошкоджено; 140 літаків було знищено і ще близько 80 пошкоджено; і близько 2330 військовослужбовців було вбито і 1145 поранено, окрім близько 100 жертв серед цивільного населення. Японці, однак, пропустили три авіаносці Тихоокеанського флоту (тоді були в морі) і не пошкодили берегові споруди, електростанції чи нафтоховища. Напад миттєво об'єднав американський народ.

8 грудня (за філіппінським часом) 1941 року японські бомбардувальники завдали ударів по аеродромах Кларк і Іба. Вони захопили більшу частину далекосхідної повітряної сили армії США на землі, знищивши більше половини винищувачів і бомбардувальників. Інші рейди через два дні вибили з ладу більше американських винищувачів і знищили військово-морську верфь Кавіт на південь від Маніли. Адмірал Томас К. Харт, командувач Азіатським флотом США, відправив частину своїх сил на південь у листопаді. Залишившись без повітряного захисту, надводні судна опинилися в серйозній небезпеці, і Харт у грудні відправив решту своїх більших кораблів на Яву. Решта американських бомбардувальників полетіли до Австралії в середині грудня. Захищати Філіппіни залишилися тільки сухопутні війська, кілька винищувачів, близько 30 підводних човнів і кілька малих суден.

Японські війська почали висадку на 10 грудня 1941 року. Основна частина однієї дивізії висадилася в затоці Лінгаен 22 грудня, а другий великий десант висадився на південь від Маніли через два дні. Коли японці зійшлися до Маніли, ген., командувач усіма американськими та філіппінськими армійськими силами на Філіппінах, почав реалізацію планів остаточно розбити і, щоб японцям використовувати серія блискучих відступів дозволила безпечно перевести його війська в Батаан, тоді як 2 січня 1942 року японці увійшли в Манілу без опору [11, с. 88].

Через тиждень японці вдарили по Батаану. Після деякого початкового успіху вони були зупинені хворобами та жертвами, але їх можна було посилити, а американці – ні. 11 березня 1942 року за наказом президента США Макартур покинули Коррегідор до Австралії, а лейт. Генерал прийняв командування на Філіппінах. Захисники Батаана, маючи нестачу боєприпасів, продовольства та медикаментів, не змогли стримати останнього японського наступу. Батаан упав 9 квітня, і 76 000 філіппінських і американських захисників піддалися виснажливому випробуванню довжиною 66 миль (106 км), яке стало відомим як . Після інтенсивного авіаційного та артилерійського обстрілу Коррегідора японці висадилися на цьому острові в ніч з 5 на 6 травня, а Уейнрайт здався 6 травня. Південні Філіппіни, де японці вже захопили ключові порти та аеродроми. Точні втрати під час цих філіппінських операцій невідомі. Обидві сторони, ймовірно, втратили більше людей від хвороб і хвороб, ніж від битв, і тисячі філіппінських і американських солдатів померли в японському полоні через жорстоке поводження та недбалість. Після війни звірства, вчинені під час японського завоювання Філіппін, були визнані, і японський командир був страчений за роль у їх увічненні.

Перед початком війни японці зайняли і бази у французькому Індокитаї. Японський авіаудар знищив британську авіацію в 8 грудня 1941 року, а наземна атака відкинула 12 600 британських і 1900 канадських захисників. Японці закріпилися на острові до 24 грудня і змусили наступного дня. Щоб убезпечити фланг свого наступу на південь, вони зайняли, 9 грудня; Вікторія-Пойнт, на півдні, 16 грудня; на півдні Філіппін, 20 грудня.

Японські авіаудари, які підтримували висадку в південному Таїланді та на півночі Малайї 8 грудня, продовжувалися, тоді як наступними днями на берег були стягнуті додаткові сили. Повітряне прикриття для захисників – одна австралійська та дві індійські дивізії, усі малочисленні – було недостатнім, а підтримка з флоту, за відсутності повітряного захисту, була марною. Намагаючись перерізати японську лінію зв'язку, британський «Принц Уельський» і «Репулс» 10 грудня потопити японська авіація наземного

базування. При тісній підтримці повітряних і танкових сил дві японські дивізії пройшли вздовж Малайського півострова серією фронтальних атак і маневрів. Незважаючи на прибуття британських підкріплень, до кінця січня 1942 року японці окупували всю Малайю, крім острова Сінгапур.

Тим часом 31 грудня 1941 року і британський прем'єр-міністр під час наради у Вашингтоні вирішив створити єдине командування в та південно-західній частині Тихого океану. Названий ABDACOM, на честь його американського, британського, голландського та австралійського компонентів, ним командував генерал сер Арчібальд П. Вейвелл, чією місією було утримувати Малайю, Яву та підступи до Австралії. ABDACOM розпочав свою діяльність 15 січня 1942 року, але японці вже почали рух до багатих на нафту Індій. 17 грудня вони зайняли, 11 січня. 24 січня вони захопили порти Балікпапан і Кендарі впа в їм 4 лютого після героїчної чотириденної оборони голландських та австралійських військ. Незважаючи на протидію військово-морських сил союзників під командуванням контр-адмірала з Королівського флоту Нідерландів, японські військові конвої пройшли через Макаassarську протоку, щоб захопити 8 лютого і Банджармасін на південно-західному узбережжі 16 лютого.

Тим часом інші японські війська, просуваючись до Бірми, захопили Моулмейн (Мавламійн) 31 січня 1942 року та просувалися до Рангуна і Мандалая. У Малайї японці 8–9 лютого висадили три дивізії на острові Сінгапур і змусили лейт. Генерал Артур Персіваль здає свій гарнізон (майже 90000 індійських, австралійських і британських військ) через тиждень. Напередодні падіння Сінгапуру японські десантники скинулися на, Суматра, 13 лютого, а 16 лютого послідував 18 лютого японці вторглися та закріпили до 24 лютого. Дормен зробив кілька спроб зупинити напад Японський приплив виявився безрезультатним, і тепер ніщо не стояло на шляху вторгнення на Яву, єдиний важливий острів у цьому регіоні, який все ще перебував у руках союзників. Ніби щоб продемонструвати своє домінування на театрі дій, 19 лютого японці здійснили пару повітряних нальотів на , що на материковій

частині Австралії, убивши сотні людей і завдавши шкоди військовим і цивільним об'єктам.

Повітряні та морські сили Вейвелла для оборони Яви майже зникли і 25 лютого ABDACOM припинив своє існування. Остання спроба доставити повітряне підкріплення голландцям на Яву зазнала невдачі, і доля острова була вирішена 27 лютого перемогою японців у семигодинній битві, сміливій, але невдалій спробі Дормена зупинити флот вторгнення. Один японський був пошкоджений, а втратили п'ять незамінних військових кораблів. Сам Дормен загинув, коли його флагман, HNLMS De Ruyter, був потоплений японськими торпедами. Висадившись у трьох точках на Яві в ніч на 28 лютого, японці швидко розширили свої плацдарми протягом наступних кількох днів, у той час як їхні військово-морські сили переслідували більшість кораблів союзників, що залишилися. 9 березня 1942 року лейт. Генерал Хайн тер Пуртен був змушений здати острів із близько 20 000 голландських, британських, австралійських та американських військ.

Японці досягли подібного успіху у захисті свого східного флангу. Розбомбивши у перший день Тихоокеанської війни, вони були відбиті під час спроби вторгнення 11 грудня. Ця відсіч стала першим значним тактичним розворотом для японського флоту, і битва підняла моральний дух американська громадськість. Набагато більші японські війська чисельністю близько 2000 військово-морських військ здійснили успішну висадку 23 грудня. Хоча гарнізон Вейк (500 матросів і армійських радистів, приблизно 450 цивільними інженерами) убив і поранив більше половини загарбників, він був незабаром змушений здатися, який також був атакований японською авіацією 8 грудня 1941 року, був захоплений у чотирьох різних точках понад 5000 японських військ 10 грудня та швидко розбитий. Зайнявши Макін і в Гілбертах у перші дні війни, японці повернулися до стратегічної бази Рабаул. Вторгнення до світанку 23 січня 1942 року, японське військо чисельністю 5000 було занадто великим для 1400 австралійських захисників. Через кілька днів інші японські війська захопили Кавієнг.

Початкові були реалізовані, але не виявляли жодних ознак зацікавленості в мирних переговорах. Оперативні групи малих Тихоокеанського флоту США вдарили по Маршаллам 1 лютого 1942 року, по Вейку 23 лютого та по 1 березня. Сухопутні бомбардувальники з півдня завдали удару по Рабаулу 23 лютого. Також було зрозуміло, що союзники створювали бази в для майбутніх контрнаступів і розвивали добре захищену лінію зв'язку через південну частину Тихого океану до цих баз. Тому японці вирішили розширити свій периметр і перерізати лінію зв'язку з Австралією. Відтіснивши Соломонів від Рабаула, вони планували окупувати. Щоб захистити, вони мали б захопити східну та західну частину Нової Британії, загрожуючи Австралії з авіабази, яка була створена на південному сході Нової Гвінеї. Вони також планували захопити і створити авіабази.

10 лютого 1942 року японці окупували Гасмату на заході Нової Британії. Вони захопили Лае і Саламауа в східній Новій Гвінеї 8 березня і здійснили свою першу висадку в Соломонових островах, в Буці, через п'ять днів. Вони зайняли сусідній на початку квітня і майже одночасно висадилися щоб забезпечити свій повний контроль. За винятком кількох кораблів, затоплених або пошкоджених під час нальоту палубних літаків США під час висадки на Лае-Саламауа, японці несерйозної протидії цим крокам. Вони відразу почали розробляти бази для підтримки майбутніх досягнень. Тим часом далеко на заході, щоб отримати контроль над і ще більше ізолювати Австралію, японські війська захопили 23 березня 1942 року. Протягом першого тижня квітня японські палубні літаки та підводні човни атакували британські військові кораблі, і торговців в Індійському океані, завдавши шкоди британському Східному флоту, потопивши майже 30 вантажних кораблів, і сильно пошкодивши берегові споруди на Цейлоні [12, с. 32].

На цей момент американсько-британські об'єднані начальники штабів вирішили створити нову командну структуру в Тихому океані. Вся територія була передана під стратегічне керівництво Об'єданого комітету США, який розділив її на два великих театри. Вони призначили Макартура верховним

командувачем південно-західної частини Тихого океану, яка включала Бісмарка та Соломонові острови. Адмірал Честер В. Німіц (USN) став головнокомандувачем зон, які включали більшу частину решти Тихого океану, не під керівництвом Макартура. Макартур і Німіц приступили до командування в середині квітня і на початку травня. Їх місії були практично ідентичні: утримувати лінію зв'язку між Австралією; стримувати японців у межах Тихого океану; підтримувати оборону Північної Америки; і готуватися до великих десантних контрнаступів [13, с. 94].

Японці зазнали серйозного психологічного удару 18 квітня 1942 року, коли 16 бомбардувальників В-25 армії США під командуванням лейт. Полковник атакував Токіо з американського авіаносця «Хорнет». Рейд завдав невеликої шкоди, але підвищив союзників, спричинив значну втрату іміджу японського уряду, притиснув японські винищувачі до рідних полів і прискорив японські плани щодо розширення свого периметру.

До кінця квітня 1942 року японці були готові встановити контроль над Кораловим морем (між Австралією та Новою Каледонією), створивши авіабази в Порт-Морсбі на південному сході Нової Гвінеї та в Тулагі на півдні Соломонових островів. Союзників дізналася про японський план захопити Порт-Морсбі з моря і попередила всі наявні морські та повітряні сили. Коли японці висадилися в Тулагі 3 травня, палубні літаки США зі складу оперативної групи під командуванням контр-адмірала Френка Дж. Флетчера завдали удару по десантній групі, потопивши один і кілька тральщиків і десантних барж. Більшість військово-морських підрозділів, що прикривали основні сили японського вторгнення, які 4 травня вирушили з Рабаула до Порт-Морсбі, пішли шляхом на схід, що призвело до зіткнення з військами Флетчера. 5 і 6 травня 1942 року протиборчі авіаносні групи шукали одна одну, і вранці 7 травня японські палубні літаки потопили американський есмінець і нафтовик. Літаки Флетчера потопили легконосець «Шохо» і крейсер. Наступного дня японська авіація потопила американський авіаносець «Лексінгтон» і пошкодила авіаносець «Йорктаун», тоді як американські літаки настільки понівечили

великий японський авіаносець «Шокаку», що йому довелося припинити бойові дії. Було втрачено стільки японських літаків, що сили вторгнення в Порт-Морсбі, не маючи належного повітряного прикриття й наземними бомбардувальниками союзників, повернулися до Рабаула. У той час як чотириденна битва, названа, була тактичною перемогою для японців, це була стратегічна перемога для союзників, чиї військово-морські сили, використовуючи лише авіацію та ніколи не наближаючись до пострілу японських кораблів, мали врятувати Порт-Морсбі.

Незважаючи на цю невдачу, японці продовжували плани захоплення острова Мідуей і баз на Алеутських островах. Прагнучи протистояння на морі, вони направили разом із силами вторгнення до цих цілей основну частину свого флоту: 4 важких і 3 легких авіаносці, 2 гідроавіаносці, 11 лінійних кораблів, 15 крейсерів, 44 міноносці, 15 підводних човнів, а також різні допоміжні й судна. Однак американські криптоаналітики зламали японський військово-морський і вгадали японські наміри, переворот розвідки, який виявиться вирішальним у результаті битви. Тихоокеанський флот США налічував 3 важких авіаносця, 8 крейсерів, 18 есмінців і 19 підводних човнів; в той час як японці не мали наземної повітряної підтримки, американці могли направити близько 115 літаків ВМС, Корпусу морської піхоти та армії з Мідуея та Гаваїв.

Союзники продовжували свою повітряну та наземну силу на Гуадалканалі, поки до середини листопада не було двох Корпусу морської піхоти США (менше одного піхотного полку), двох полкових бойових груп армії США та більшої частини піхотного армії США. Японці організували ще одну широкомасштабну спробу зміцнити острів (13-15 листопада), але при цьому втратили 2 лінкори, 3 есмінці, 1 крейсер, 2 підводні човни та 11 транспортних і допоміжних суден. Союзники втратили 2 крейсера і 7 міноносців, потопивши, а 1 лінійний корабель і 1 крейсер отримали пошкодження. Найважливішим зі стратегічної точки зору є те, що з майже 12 500 японських військ, які намагалися висадитися, лише близько 4 000 вдалося вибратися на берег, і вони були без припасів і боєприпасів. 30 листопада вісім японських есмінців намагалися

висадити додаткові війська, але вони після того, як один есмінець був затоплений, а інший серйозно пошкоджений. Ця дія, битва при Тассафаронга, коштувала військово-морським частинам союзників один крейсер потоплений і три пошкоджені.

Війська армії США та Корпусу морської піхоти поступово розширювали свій контроль над Гуадалканалом, оскільки надходили свіжі підкріплення, а 1-ша дивізія морської піхоти була замінена. Станом на 5 січня 1943 року гарнізон союзників там нараховував близько 44 000 чоловік, які протистояли приблизно 22 500 японцям. До цього часу також відбулися значні зміни в командуванні в організації Союзників. У жовтні 1942 року адмірал зайняв місце Гормлі в південно-тихоокеанській зоні, а 2 січня 1943 року наземні операції на Гуадалканалі перейшли від командування генерал-майора до генерал-майора Олександра М. патч. Постійний тиск з боку 14-го США штовхав японців на північ, і на початку січня вони вирішили евакуювати війська, що залишилися. Протягом першого тижня лютого 1943 року близько 12 000 японців врятувалися під час серії вильотів міноносців. Японці втратили понад 24 000 чоловік під час кампанії, тоді як бойові втрати союзників становили близько 1600 убитих і 4250 поранених (ці цифри не відображають значних втрат від хвороб). Військово-морські втрати з боку союзників становили 2 важких авіаносця, 6 важких крейсерів, 2 легких крейсера та 14 міноносців; у японців — 2 лінійних корабля, 1 легкий авіаносець, 3 важких крейсера, 1 легкий крейсер, 11 міноносців і 6 підводних човнів. 21 лютого 1943 року 43-тя піхотна дивізія США почала безперешкодну окупацію островів Рассел, де мали бути створені додаткові бази для підтримки наступу на Рабаул [55, с. 74].

Відбувалися інші великі наземні дії. 2 липня 1942 року штаб Макарура в південно-західній частині Тихого океану розробив ретельні плани щодо забезпечення безпеки Східної Нової Гвінеї та створення баз, з яких можна було б проводити операції проти району Лае-Саламауа та Нової Британії. Однак перш ніж ці плани вдалося реалізувати, японці рушили на північне узбережжя Папуа, щоб розпочати спробу взяти сухопутним шляхом. 21 липня японці

почали виводити війська на берег біля Гони. Звідси через місяць японські війська почали сухопутний похід через с , складний маршрут, який захищала австралійська піхота, і до середини вересня передові японські частини були менш ніж за 35 миль (56 км) від Порт-Морсбі. Японці, однак, були виснажені хворобами та труднощами свого просування, мали низькі запаси та майже голодували. Не маючи змоги продовжувати, вони зупинилися і через тиждень отримали наказ відступити до Кокоди в очікуванні результатів операцій на Гуадалканалі.

Коли в травні 1943 року новий наступ союзників було спрямовано на Атту на японці зрозуміли, що їхній надмірно розтягнутій лінії оборони тепер загрожує всюди. Вони все ще нічого не могли зробити, щоб перехопити вороже вторгнення на слабо захищений острів. Наприкінці червня висадка союзників на острові Рендова і на в Соломонових островах і в затоці Нассау в Новій Гвінеї поставила японців у більш серйозне становище. До 5 серпня, коли авіабаза в Мунда в Нью-Джорджії перейшла до союзників, поразка японських військ на Соломонових островах була практично забезпечена. Висадка в затоці Нассау, а потім наступ уздовж узбережжя, негайно поставили під загрозу слабкий периметр оборони Нової Гвінеї в Саламауа і Лае, звідки японський гарнізон був змушений відступити по суші. Постійне погіршення ситуації в Тихому океані спонукало японців до загального перегляду планів і до нового політичного рішення 30 вересня 1943 року. Остаточна лінія оборони мала бути встановлена до островів. Весна 1944 р. Цей периметр слід було утримати будь-якою ціною і використати як базу для контратак. Відповідно, були докладені енергійні зусилля для організації нової мобільної наземної з понад 700 літаків у складі 1-го повітряного флоту. Тим часом, японських збройних сил тривало, оскільки два наступи союзників із Соломонових островів і Нової Гвінеї прискорювалися. Висадка у Фіншгафені у вересні та на мисі Торокіна у листопаді означала, що Рабаул, ключ до японської оборони на театрі бойових дій, незабаром буде оточений союзниками. Висадка союзників у Гілбертах пізніше в листопаді та на

Новій Британії в грудні посилила загрозу оточення, але японці, особливо флот, все ще трималися за Рабаул.

Щоб впоратися з новою загрозою, ВМС Японії поспішно розробили новий план оборони під кодовою назвою «Операція «А», який базується на двох стовпах: сухопутних військово-повітряних силах, зосереджених навколо нещодавно сформованого 1-го повітряного флоту (1055 літаків) на Маріанських островах, на Каролінських островах і в Західній Новій Гвінеї; і морські сили з трьох регулярних авіаносців і шести малих авіаносців, загалом 450 літаків. У разі висадки супротивника в будь-якій точці останньої лінії оборони наземні військово-повітряні сили повинні були розпочати свої атаки першими, а потім військово-морські сили, узгоджені з цими атаками, повинні були просуватися на захід від лінії оборони та завдати вирішального удару. Адмірал Кога Мінеічі – Ямамото та один із головних прихильників плану – і його співробітники були вбиті під час перельоту з Палау до (на Філіппінах) 31 березня 1944 року. Після цього адмірал Тойода Соему, наступник Коги, активував операцію «А». Однак 1-й повітряний флот міг справлятися лише з спорадичними атаками, і це було лише питанням часу, коли японські острови опиняться під загрозою з боку союзників.

У грудні 1943 року сили Макартура в південно-західній частині Тихого океану розпочали операції з відкриття проток Вітязь і Дампір між Новою Британією та Новою Гвінеєю, щоб відкрити ці води для судноплавства союзників. 15 грудня 112-й кавалерійський РСТ США висадився в Араве на південно-західному узбережжі Нової . Ця акція відвернула увагу Японії від головних зусиль, висадки 1-ї дивізії морської піхоти на північному узбережжі біля мису Глостер 26 грудня. Через чотири дні морські піхотинці захопили злітно-посадкову смугу на мисі Глостер і до 16 січня 1944 року закріпили периметр оборони. Таласеа, майже на півдорозі до Рабаула, впала до рук 1-ї дивізії морської піхоти в березні 1944 року. Незабаром після цього 40-та піхотна дивізія почала змінювати як морську піхоту, так і 112-й кавалерійський РСТ. Невелика подальша наступальна активність мала місце на Нову Британію, і

наприкінці року австралійські війська змінили 40-ту дивізію. Союзники не доклали жодних зусиль, щоб захопити Рабаул, залишивши сильний японський гарнізон там помирати на лозі, ізольований і без надії на допомогу. Контроль союзників над протоками Витязь і Дампір був захопленням західної частини Нової Британії.

Тим часом у Новій Гвінеї війська США висадилися в Сайдорі на північно-західному узбережжі півострова Хуон (2 січня 1944 р.). Незабаром із злітно-посадкової смуги почали діяти літаки союзників. 9-та австралійська дивізія зайняла Сіо на північно-східному узбережжі 16 січня, тоді як 5-та австралійська дивізія завершила зачистку західної частини півострова та верхів'їв долин річок Маркхем і Раму. Підрозділи 32-ї піхотної дивізії висадилися в Міндірі, на захід від Сайдора, 5 березня, а протягом наступного місяця дві австралійські піхотні бригади рушили вгору узбережжям, щоб захопити Богаджим, Маданг і Алексішхафен. 18-та японська армія, яка вже була втеча, відступила на захід до затоки Ганза та Вевак. 15 червня частини 5-ї австралійської дивізії захопили затоку Ганза.

Ізоляція Рабаула була завершена протягом лютого та березня 1944 року. Підрозділи 3-ї новозеландської дивізії зайняли Грін-Айлендс на південний схід від 15 лютого, щоб убезпечити місце авіабази, з якої можна було затягнути петлю навколо Рабаула. 29 лютого під час сміливої розвідки ескадра 1-ї кавалерійської дивізії США висадилася в Лос-Негросі. Вони закріпили плацдарм, а решта дивізії почала прибувати через два дні. До 9 березня Лос-Негрос був забезпечений, і кавалеристи рушили до Мануса. Окупація Адміралтейських островів дала союзникам базу навпроти японських комунікацій до Рабаула, а також забезпечила повітряну, морську та плацдармну базу для наступів на захід.

Останнім кроком у кампанії проти Рабаула стала безперешкодна окупація острова Емірау 20 березня. Там був побудований ще один аеродром, щоб завершити кільце баз союзників навколо Рабаула та Кавієнга. Таким чином, кампанія зі зменшення японської фортеці була стратегічно завершена без

необхідності захоплення двох їхніх великих баз. Понад 100 000 японців залишилися позаду, оскільки війна рухалася на захід і північ.

Із завершенням кампанії проти Рабаула війна на Тихому океані вступила в нову стратегічну фазу. Нові плани, складені до середини 1943 року, ґрунтувалися на двох передумовах: по-перше, що може знадобитися вторгнення до власне Японії; по-друге, головний наступ буде розпочато через Тихий океан, а не з Алеутських островів. Більше того, щоб зробити можливим вторгнення до Японії, необхідно було б здійснити потужне повітряне бомбардування цієї країни та перервати японські лінії зв'язку з Голландською та Малайєю. Щоб досягти всіх цих цілей, війська Макартура продовжуватимуть наступ на північ тоді як центрально-тихоокеанські війська Німіца будуть просуватися на захід через Тихий океан через, Маршалли та інші великі групи островів до Формози. Слід підкреслити прагнення Німіца, оскільки такий підхід здавався швидшим, загрожував східному флангу Японії, пропонував найкращу можливість для великого військово-морського протистояння та дозволяв захопити бази на Маріанських островах, з яких можна було бомбити Японію.

Хоча Об'єднаний комітет начальників штабів США, що наступ через Тихий океан не набере обертів до середини 1944 року, вони вирішили влітку 1943 року, що можна розпочати обмежений наступ у центральній частині Тихого океану, щоб прискорити темп війни і відтягнути японські сили від інших районів. У серпні авіаносні авіаудари були розпочаті в районі Гілбертс, Апамама та Уейк. Німіц вторгся на 23 листопада 1943 року. Острів Макін був захоплений ціною 70 убитих і 150 поранених; одночасно 2-а дивізія морської піхоти, проти більш сильного опору з боку добре укріплених позицій, висадилася на Тараві. Захоплення атолу відбулося через чотири дні, ціною 1000 убитих і 2300 поранених (втрати японців у Гілбертах склали близько 8500 чоловік). [55, с. 88]

Перемоги союзників у 1943 році заклали основу для стратегічного просування 1944 року, але вони не визначили точних напрямків наступу. Макартур, маючи міцну опору, був сповнений рішучості, звідки він був вигнаний, і звідти розпочати останню атаку на японські острови. Адмірالي

вважали за краще обійти Філіппіни і взяти Формозу, яка була набагато ближче. Звичайно, всі погодилися, що військово-морські сили, які досягли такого успіху повинні просуватися до Маріанських островів, звідки важкі бомбардувальники армійської авіації могли б завдати удару по Японії. Було визнано, що перш ніж вторгнення на японські острови стане можливим, необхідно буде широке повітряне бомбардування островів і перерізати лінії зв'язку Японії та Малайєю. Усі ці фактори необхідно було враховувати при визначенні напрямків наступу в 1944 році.

У той час як військові планувальники стверджували переваги одного підходу над іншим, протягом 1944 року фактично дотримувалися двох основних напрямків атаки: (1) Сухопутні сили Макартура (включаючи елементи армії, морської піхоти та флоту) зміцнили свої позиції в Новій Гвінеї та зрештою вторглися на Філіппіни; (2) Військово-морські сили Німіца пройшли через центральну частину Тихого океану від Гілбертів до Маріанських островів, а потім прикрили висадку на Філіппінах. Незважаючи на те, що один напрямок наступу здійснювався переважно сухопутними силами, а інший – військово-морськими силами, головною особливістю обох заходів була тісна координація сухопутних, морських і повітряних сил. Це був новий вид операцій, у якому постійно перевершували своїх японських противників. Це зробило термін «амфібія» загальним словом у всьому англомовному світі.

У перші місяці 1944 року, як під Бугенвілем, так і під Рабаулом, велика кількість японських військ була фактично виведена з ладу, не зіткнувшись із кровопролитними боїми. У Новій Гвінеї американська та австралійська піхота рухалася вздовж північного узбережжя, відтісняючи японців перед собою. Адміралтейські були захоплені на місяць раніше запланованого часу, Макартур прискорив свій наступ. Він планував спочатку переміститися до затоки Ганза, але оскільки аеродроми працювали на островах Адміралтейства, штурм затоки Ганза був визнаний непотрібним. Його було скасовано на користь сміливого стрибка до Голландії (нині Джаяпура), японських опорних пунктів у Віваку та затоці Ганза. Авіація наземного базування ВПС союзників розм'якшила район

Голландії, знищивши понад 300 літаків противника протягом тижнів, що передували нападу. 22 квітня 1944 року було здійснено висадку в двох точках у районі Голландії: 24-та піхотна дивізія США висунулася на берег у затоці Танахмера, а 41-ша піхотна дивізія просунулася вглиб країни в затоці Гумбольдта, на 25 миль (40 км) на схід. Висадку підтримувала палубна авіація 5-го флоту США, яка також завдала ударів по японських авіаційних об'єктах у Вакде та Сармі на північному заході. Протистояння на землі в Голландії було незначним, і протягом чотирьох днів дві дивізії зайняли внутрішні аеродроми Японії. Зрештою, головна авіаційна та плацдармна база була створена в районі Голландії, і більшість вищих штабів у південно-західній частині Тихого океану розмістили там свої командні пункти протягом літа 1944 року [58, с. 61].

Тим часом була здійснена ще одна посадка в Айтапе в австралійській Новій Гвінеї, приблизно за 125 миль (приблизно 200 км) на південний схід від Голландії, де австралійські інженери незабаром завершили будівництво злітно-посадкової смуги. У липні та серпні 1944 року японська 18-та армія, що базувалася на Вевак, наступ на Айтапе, здійснивши понад 20 000 солдатів у передовій зоні. Атака не вдалася, і японців було відкинуто до Вевак. У листопаді 1944 року 6-та австралійська дивізія замінила останні підрозділи армії США в районі Айтапе і розпочала наступ узбережжям у напрямку Вевак, нарешті захопивши його 10 травня 1945 року.

Після окупації Голландії та Айтапе союзники мали сильну позицію, але на цьому вони не зупинилися. До кінця травня 1944 року 41-ша піхотна дивізія рушила з Голландії на захід і висадила на маленькому острові Біак. Трохи нижче екватора Біак стояв як форпост, охороняючи вхід до затоки Сендеравасіх (Гелвінк) і дивлячись через океан на далекі Філіппіни. Японці відважно захищали Біак, навіть зумівши в якийсь момент привести 1100, але на початку серпня вони були остаточно подолані. Найзахідніший край Нової Гвінеї потрапив до рук союзників того ж місяця, коли частини 6-ї піхотної дивізії США зайняли район Сансапор-Мар на півострові Фогелькоп. Усе північне узбережжя

острова тепер було в руках союзників, а аеродроми, з яких бомбардувальники могли наносити удари по південних Філіппінах, незабаром почали діяти.

Перебуваючи під контролем над Новою Гвінеєю, союзники завдали свого по Філіппінах 15 вересня 1944 року, коли 11-й корпус США висадився, на півдорозі між півостровом Фогелькоп і, найпівденнішим великим островом Філіппін. Обійшовши японську базу в Халмахері, на південь від Моротаї, 11 корпус швидко створив периметр оборони, за яким були побудовані аеродроми для забезпечення повітряної підтримки подальшого просування. За винятком деяких досить важких повітряних нальотів, японці слабо відреагували на це проникнення їхньої останньої оборони перед Філіппінами. З окупацією Моротаї довгий шлях узбережжя Нової Гвінеї був стратегічно завершений. Сили південно-західної частини Тихого океану були готові рушити на Філіппіни.

У середині 1944 року на тихоокеанських театрах відбулося багато організаційних змін. По-перше, із завершенням скорочення Рабаула південно-тихоокеанська зона була закрита як діючий театр, і Холсі пішов, щоб прийняти командування. Армійські підрозділи в південній частині Тихого океану були передані під безпосереднє управління Макартура в червні, а 13-та повітряна армія США була переведена в південно-західну частину Тихого океану (SWPA), щоб сформувати разом з 5-ю повітряною армією США нові далекосхідні повітряні сили, які були під командуванням генерала Джорджа К. Кенні на додаток до його посади командувача Об'єднаними повітряними силами SWPA. Королівські ВПС Австралії та голландські авіаційні підрозділи залишалися під контролем Кенні як частина ВПС союзників, тоді як Королівські ВПС Нової Зеландії разом з деякими Корпусом морської піхоти США та сухопутними авіаційними підрозділами ВМС США продовжували діяти вздовж Соломона. Вісь островів.

Генерал-лейтенант Роберт К. Річардсон став командувачем Збройними силами США в Тихому океані, на цій посаді він залишався підпорядкованим оперативному контролю Німіца. Повітряні сили армії США в Тихому океані (за винятком В-29) були передані лейт. Генерал Міллард Ф. Гармон, який також

підпорядковувався Німіцу. В-29 у Тихому океані, що входять до складу 20-ї повітряної армії США, перебували під контролем Об'єднаного комітету начальників штабів США, який діяв через генерала , генерала, командуючого ВПС США.

У південно-західній частині Тихого океану, окрім створення Далекосхідних ВПС, мало змін. Макартур, верховний головнокомандувач у цьому регіоні, також командував усіма військами армії США в південно-західній частині Тихого океану як генерал-командувач силами армії США на Далекому Сході. Австралійські наземні підрозділи діяли під командуванням генерала Томаса Бларні, командувача Сухопутними силами союзників SWPA, тоді як віце-маршал авіації Вільям Д. Босток командував австралійськими авіаційними підрозділами, приписаними до ВПС союзників. Пізнього літа, лейтенант. Генерал США , став командувачем новосформованої 8-ї армії США. Морське командування в південно-західній частині Тихого океану залишилося без змін.

Бойові дії тривали на театрах тихоокеанської війни в 1945 році, коли збільшували свою перевагу. Ослаблені роками безуспішної та змушені боротися зі зростаючою силою китайських, не змогли здобути вирішальних перемог проти японців. Результат війни, очевидно, мав вирішуватися не в Китаї, а на тихоокеанському театрі, оскільки союзники все ближче й ближче наближались до японських островів.

Під час завоювання Іводзіми 20-та повітряна армія Лемей, яка базувалася на Маріанських островах, атакувала цілі в Японії. На початку це були висотні денні атаки на промислові центри, і вони дали невтішні результати. Вони були дорогими з точки зору втрачених бомбардувальників і були неефективними у знищенні японського промислового виробництва. 9 березня 1945 року Лемей наказав своїм людям повністю змінити тактику: вони повинні були здійснити атаку з низького рівня вночі, використовуючи та інші бомби на легкозаймисті будівлі Токіо. Цільовою територією була перенаселена частина міста, де майже всі будівлі були дерев'яними та гіпсовими. Щоб дати можливість літакам

перевозити більші бомбові вантажі, їх позбавили гармат, а оскільки вони мали атакувати на низькій висоті, вони мали менше палива. Це була смілива авантюра з боку LeMay, але результати перевершили всі очікування. Люта пожежа в ніч з 9 на 10 березня знищила близько чверті всіх будівель міста. Понад 80 000 людей загинули під час бомбардування Токіо і майже 1 000 000 залишилися без даху над головою. За словами одного коментатора, це був «найруйнівніший повітряний наліт в історії».

На останньому етапі війни, з початку 1944 року до серпня 1945 року, до Китаю почала надходити допомога ззовні. З Індії доставлялася військова техніка, готувалися китайські пілоти та механіки. Японські опорні пункти бомбили літаки США та Китаю. В Індії Сполучені Штати також навчали та споряджали китайські сили, які знайшли там притулок після падіння Бірми. головний театр війни був далеко від Китаю, армії якого на той час були надто виснажені, щоб відігравати важливу роль у останніх кампаніях.

Націоналістичний уряд був серйозно підірваний семирічною війною, тоді як сила комуністів під керівництвом зросла. Коли Японія відкликала свої дивізії для боротьби на тихоокеанських островах, комуністичні армії змогли перейти туди й організувати більше «звільнених територій». Стала очевидною небезпека братовбивчої війни в разі поразки Японії. Уряд США був втягнутий у внутрішню кризу Китаю, тому що Сполучені Штати надали основну зовнішню підтримку – фінансову, військову та дипломатичну – націоналістичному уряду. Сполучені Штати також хотіли, щоб Китай зайняв місце стабілізуючого впливу в Східній Азії після війни. Різними способами представники США в Китаї намагалися досягти між Гоміньданом і комуністами. Фундаментальна складність, окрім гострої недовіри та непримиренності обох китайських сторін, полягала в тому, що Сполучені Штати намагалися бути посередником між ними, підтримуючи одну сторону, націоналістів, як уряд Китаю. Відновлення ворожнечі між націоналістами та комуністами здавалося неминучим, і крихкий мир Об'єднаного зруйнувався незабаром після капітуляції Японії 2 вересня 1945 року.

РОЗДІЛ 4 НАСЛІДКИ ПОРАЗКИ ЯПОНІЇ ТА ЇЇ ПІСЛЯВОЄННИЙ РОЗВИТОК

З 1945 по 1952 рік Японія перебувала під військовою окупацією союзників, очолюваних (SCAP), посада, яку займає генерал США до 1951 року. Незважаючи на те, що номінально керувала багатонаціональна Далекосхідна комісія у , і Рада союзників у Токіо, до складу якої входили Сполучені , , і країни Співдружності, окупація була майже повністю американською роман. У той час як Макартур розробив великий генеральний штаб для проведення окупаційної політики за підтримки місцевих команд «військового уряду», Японія не керувалася безпосередньо іноземними військами. Натомість SCAP покладався на японський уряд та його органи, щоб виконувати свої директиви.

Окупація, як і Реформа Тайка VII століття та 80 років тому, представляла собою період швидких соціальних та інституційних змін, які базувалися на запозиченнях і впровадженні іноземних моделей. Загальні принципи пропонованого управління Японією були викладені та роз'яснені в політичних заявах уряду США, складених і надісланих Макатуру в серпні 1945 року. Суть цієї політики була простою і прямою. Японії, щоб вона знову не стала загрозою миру; демократизація, що означає, що, незважаючи на те, що японцям не буде нав'язано жодної конкретної форми правління, будуть докладені зусилля для розвитку, за якої індивідуальні права будуть гарантовані та захищені; і створення економіки, яка могла б адекватно підтримувати мирну і демократичну Японію.

Сам Макартур поділяв бачення демілітаризованої та демократичної Японії і цілком підходив для виконання поставленого завдання. Адміністратор значної майстерності, він володів елементами лідерства, які приваблювали переможених японців. Не терплячи ні внутрішнього, ні зовнішнього втручання, Макартур з ентузіазмом взявся за створення нової Японії. Він заохочував нові сили, і вони справді з'явилися, і, де його реформи відповідали тенденціям, які

вже склалися в японському суспільстві, вони відіграли життєво важливу роль у відновленні Японії як вільної та незалежної нації.

У перші місяці окупації SCAP діяв швидко, щоб усунути основні опори мілітаристської держави. Збройні сили були демобілізовані, а мільйони японських військових і цивільних осіб за кордоном репатрійовані. Імперія була розпущена. було скасовано, націоналістичні організації скасовано, а їхніх членів усунуто з важливих посад. Японська збройна промисловість була ліквідована. Міністерство внутрішніх справ з довоєнними повноваженнями щодо поліції та місцевого самоврядування було скасовано; поліція була децентралізована, а її широкі повноваження скасовані. Широкі повноваження Міністерства освіти щодо освіти були обмежені, а обов'язкові курси з (сюїн) були скасовані. Усі видатні особи в організаціях та політиці військового часу, включаючи офіцерів збройних сил і всіх вищих керівників головних промислових фірм, були усунені зі своїх посад. Було створено міжнародний трибунал для судового розгляду військових злочинців, і семеро чоловіків, у тому числі воєнний Тодзьо, були засуджені та повішені; ще 16 засуджено до довічного ув'язнення.

Найважливішою реформою, проведеною окупантами, було встановлення нової конституції. У 1945 році SCAP чітко дав зрозуміти лідерам японського уряду, що перегляд конституції Мейдзі повинен отримати найвищий пріоритет. Коли спроби Японії написати новий документ виявилися недостатніми, урядовий відділ Макартура підготував власний проект і представив його японському уряду як основу для подальших обговорень імператором, цей документ був поданий на розгляд першого повоєнного сейму в квітні 1946 р. Він був офіційно 3 листопада і набув чинності 3 травня 1947 р.

Акцент у новій конституції був явно зроблений на народі, а не на троні. тепер належав народу. Після цього був прийнятий білль про права з 31 статті, де стаття 9 назавжди відмовлялася від «війни як права нації» та зобов'язувалася, що «сухопутні, морські та повітряні сили» «ніколи не будуть підтримуватися», який більше не був «священним» або «недоторканим», тепер

описувався як «символ держави та єдності народу». Конституція передбачала двопалатність із найбільшою владою, зосередженою в Палаті представників, члени якої тепер обиратимуть як чоловіків, так і жінок. Старе перство було розпущено, а Палату перів замінено Палатою радників. Таємна угода була скасована. Прем'єр-міністра мав обирати сейм зі своїх членів, а також була створена незалежна судова влада з правом [43, с. 84].

Незважаючи на поспішну підготовку та іноземну інспірацію, нова конституція отримала широку підтримку суспільства. Хоча правлячі хотіли переглянути її після того, як Японія відновила свій суверенітет у 1952 році, а офіційна комісія підтримала зміни в конституції в 1964 році, жодна політична група в післявоєнній Японії не змогла забезпечити більшість у дві третини, необхідну для внесення змін. Хоча частини структури, встановленої документом, були змінені за допомогою адміністративних дій, включаючи скасування принципу децентралізації в таких сферах, як поліція, шкільна система та деякі сфери місцевої адміністрації, а стаття 9 була скомпрометована рішенням про створення резерву Національної поліції, який у 1954 році став , основні принципи конституції користуються підтримкою серед усіх японської політики. Виконавче керівництво виявилось головним активом нових інституцій, і після ліквідації конкуруючих сил, які перешкоджали прем'єр-міністрам у 1930-х роках, післявоєнні прем'єр-міністри Японії опинилися під контролем адміністрації та (з обмеженим переозброєнням) збройні сили також. Таким чином, відповідальне керівництво поступово замінило вимоги імперського правління попередніх днів [34, с. 95].

Політична демократизація окупації була підкріплена економічними та соціальними змінами. SCAP усвідомлював, що політична влада в Японії потребувала не лише послаблення структури цінностей ієрархічної «сімейної держави», яка обмежувала особистість, але й звільнення японського народу від економічних сил, які зміцнювали такий стан. Оскільки майже половина японських фермерів живуть як орендарі, американці не бачать надії в Японії без істотних змін у власності на землю. Тому окупаційна влада взялася за створення

програми, спрямована на перетворення орендарів на фермерів-власників. За допомогою законодавства було розроблено план, згідно з яким землевласники, багато з яких жили в містах, були змушені від значної частки своїх володінь уряду. Потім цю землю на вигідних умовах продали орендарям. Враховуючи той факт, що ціни встановлювалися на рівні воєнного та повоєнного періодів до інфляції, власники землі були фактично експропрійовані. Проте реформи були врешті-решт виявилися дуже успішними. Завдяки сприятливим податковим і ціновим системам більшість нових власників-фермерів Японії отримали контроль над своєю землею, яка в середньому складалася з приблизно 2,5 акра (1 га) на ферму. Завдяки субсидіям на сільське господарство та високим цінам на сільськогосподарську продукцію, які підтримувалися урядом, японське село зазнало значного процвітання. Сільські виборці стали не тільки опорою (ЛДП) після її створення в 1955 році (виконуючи початкові наміри Америки), але як одне з найпотужніших лобі Японії вони часто успішно протистояли лібералізації торгівлі сільськогосподарською продукцією. Розв'язавши дилему Тайшо, яка виникла внаслідок низького внутрішнього, земельна реформа та підтримка цін на сільськогосподарську продукцію зробили значний внесок у становлення Японії як споживчої економіки в 1950-х і 60-х роках.

Початкові плани союзників передбачали важкі з Японії, але неврегульоване становище інших азіатських країн, які мали бути реципієнтами, призвело до перегляду. За винятком японських активів за кордоном і невеликої кількості військових заводів, репарації були в основному обмежені тими, які були розроблені між Японією та її азіатськими жертвами після підписання мирного договору з Японією в 1951 році.

Ліквідація великих фінансових будинків Японії (zaibatsu) також був пріоритетом ранньої окупації, але він поступився під тиском холодної війни. Хоча спочатку дзайбацу вважалися головними потенційними чинниками війни, потреба в економічно Японії змінила цю точку зору на те, що вони стали важливими для економічного відновлення. Таким чином, з 1200 концернів, позначених для розслідування та можливого розпуску, менше ніж 30 були

розбиті SCAP, хоча основні підрозділи імперій дзайбацу — холдингові компанії — були розпущені, а їхні цінні папери були доступні для публічної покупки. Нове законодавство мало на меті забезпечити чесну та захистити від повернення до монополій. Сама війна, нова післявоєнна податкова політика та чистки, які усунули багатьох топ-менеджерів, ще більше підірвали найбільші фірми. До 1950 року в індустріальному світі відбулися масштабні зміни, хоч і значно менші від тих, що пропонувалися спочатку. Великі банки, однак, не були розбиті і виявилися центрами для певної міри реконсолідації в роки після закінчення окупації.

Посилення впливу Японії також вважалася важливою для розвитку демократії. У 1947 році було створено нове Міністерство праці. Було прийнято закони про профспілки та трудові відносини за зразком законодавства в Сполучених Штатах, і спочатку заохочувався сильний профспілковий рух. Серед лідерів цього руху була низка соціалістів і комуністів, яких окупація звільнила з ув'язнень. Але запропонований у 1947 році та спричинений перехід до швидкої економічної реконструкції, антиінфляційної політики та контролю над радикалізмом швидко призвели до чистки лівих робітничих лідерів і спроб поставити робітництво під контроль уряду. У 1948 році SCAP наказав уряду вжити заходів, щоб позбавити державних службовців, у тому числі членів профспілок зв'язку, права на страйк. У той же час була створена нова трудова організація, Генеральна рада профспілок Японії (Sōhyō), був як протипава та поступова заміна Конгресу промислових профспілок Японії (Самбецу Каїгі), в якому домінували ліві. Наприкінці 1950-х років Sōhyō також ставав все більш антиурядовим та антиамериканським, його марксистська та соціалістична орієнтація знаходила політичний голос у (JSP), головним прихильником якої вона стала.

Повоєнне соціальне законодавство також зняло попередні обмеження. Цивільний кодекс, який у минулому підтримував повноваження глави родини-чоловіка, був переписаний, щоб забезпечити рівність між статями та права спільного успадкування. Жінки отримали та участі в сеймі.

Окупаційна влада, переконана, що демократію та рівність найкраще прищеплювати через освіту, переглянула японську освітню систему. АУ 1947 році був прийнятий Основний закон про освіту, який гарантував, продовжив тривалість обов'язкової освіти з шести до дев'яти років і передбачав спільне навчання. Американці були переконані, що японська освіта була надто стурбована запам'ятовуванням і навчанням, і що те, що Японії потрібно, - це навчальна програма, яка заохочувала б та самовпевненість. Довоєнна система спеціальних каналів, які вели до професійної підготовки, вищих технічних шкіл чи університетів, вважалася по суті елітарною, і тому окупація підтримувала стандартизацію рівнів класів, щоб завершення будь-якого рівня дозволяло переходити на наступний. Була прийнята американська структура початкової, неповної середньої, вищої середньої та бакалаврату за принципом 6-3-3-4. Вступ до середніх шкіл та університетів став залежати від здачі дуже конкурсних іспитів, які багато японських молодих людей досі називають «екзаменаційним пеклом». Були зроблені й інші зусилля для демократизації освіти. Щоб доповнити довоєнні елітні заклади Японії, такі як (нині Токійський університет), американці прагнули заохочувати створення префектурних університетів і молодших коледжів. До 1960-х років число випускників коледжів і вищих навчальних закладів майже в чотири рази перевищувало їх довоєнних колег, і було близько 565 університетів і молодших коледжів.

Політика в умовах окупації та нової конституції зазнала значних змін, оскільки багато довоєнних лідерів Японії виявилися очищеними від державних посад, а дві довоєнні партії, Сейюкай і Мінсейто, реструктуризувалися відповідно в Ліберальну та Прогресивну партії (остання згодом стала Демократична партія Японії). На лівому крилі соціалісти та комуністи також реорганізували свої партії. Перші післявоєнні вибори включали багато політичних груп, що відкололися. Зіткнувшись з відсутністю, кабінети, як правило, були нестабільними та недовговічними. Це стосувалося першого (1946–1947), який здійснив більшість ранніх реформ SCAP, був замінений таким же тимчасовим кабінетом на чолі з соціалістом Катаяма Тецу

(1947–48). Подібна доля спіткала Асіда Хітосі, який став прем'єр-міністром на п'ять місяців у 1948 році. Повернення Йосіди до влади восени 1948 року призвело до більш стабільної ситуації та поклало початок епосі Йосіди, яка тривала до 1954 року. У ці роки Японія капіталізувала економічні переваги тісної співпраці зі Сполученими Штатами (1950–1953), яка заклала основу для національної реконструкції та основних післявоєнних відносин між США та Японією. У 1951 році Йосіда вважав своїм найбільшим досягненням – відновлення національного суверенітету, взявши Японію на мирну конференцію в Сан-Франциско. Там разом з американським учасником переговорів з представниками 47 країн він узгодив останні деталі. Договір був офіційно підписаний 8 вересня 1951 року, а закінчилася 28 квітня 1952 року.

ВИСНОВКИ

Дослідження ролі Японії в Другій світовій війні охоплює низку ключових аспектів, пов'язаних з її зовнішньою політикою, військовою стратегією, економічними амбіціями та внутрішніми змінами, які відбулися у воєнний період. На основі аналізу цих аспектів можна зробити такі узагальнені висновки.

Участь Японії в Другій світовій війні була обумовлена комплексом внутрішніх та зовнішніх факторів, які привели країну до конфлікту на глобальному рівні. Внутрішня політика Японії в 1930-ті роки була посилена зростанням впливу мілітаристських і націоналістичних сил. Мілітаризація, що охопила політичні й суспільні інститути, сформувала ідеологію «великої Японії» та зміцнила наратив провість японського народу і його роль як лідера у Східній Азії. Концепція «Великої східноазійської сфери співпроцвітання» мала лише ідеологічне, але й стратегічне значення, обґрунтовуючи японську експансію та інноваційне домінування в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні як політично доцільно та економічно забезпечено.

Економічні мотиви та необхідні ресурси як фактори агресії крім політичних та ідеологічних передумов, важливу роль у мотивації Японії до військової експансії розвивали економічні фактори. Залежність японської економіки від імпорту природних ресурсів, зокрема нафти, металів та каучуку, зробила країну вразливою до економічних санкцій з боку США та інших західних держав. У відповідь на ці виклики японське керівництво прагне створити економічно самостійну зону впливу, заволодівши територіями Південно-Східної Азії, багатими на стратегічні ресурси. Економічні амбіції, посилені потребою забезпечують матеріальну базу для зростаючої індустріалізації, сталої з російських сил агресивної зовнішньої політики Японії.

Японська військова стратегія у Другій світовій війні першу принесла успіхи, що призвело до швидкої експансії на великі території Азії і Тихого океану. Напад на Перл-Гарбор у грудні 1941 року був тактичною перемогою, але стратегічно він виявився критичною помилкою, залишаючись залученим до

конфлікту Сполучених Штатів з їхніми величезними ресурсами та промисловим потенціалом. Подальші битви, такі як за Мідуей та Гуадалкал, стали переломними моментами, які продемонстрували вразливість японської армії та флоту у війні з країною, що володіла значно більшими військовими можливостями. Поразки Японії в цих битвах поступово підірвали її здатність утримувати окуповані території, що стали передумовою до подальшого відступу та остаточної поразки.

Соціально-політичні наслідки поразки: від милітаризму до демократії
Поразка у Другій світовій війні призвела до радикальної зміни політичного устрою Японії. Капітулація в 1945 році означила початок періоду окупації союзниками, що принесла з собою масштабні реформи. Окупаційна адміністрація під керівництвом США здійснила ряд політичних, економічних і соціальних змін, які стали основою для трансформації Японії з милітаристської держави на демократичну і миролюбну країну. Скасування військових інститутів, заборона милітаризму, демократичні перетворення та прийняття нової конституції, яка обмежила імператора і закріпила відмову від війни як інструмент національної політики, стали визначальними факторами повоєнної еволюції японського суспільства.

Одним із важливих наслідків повоєнних реформ стало економічне відродження Японії. Завдяки демократизації, земельній реформі, інвестиціям у виробничу сферу та зовнішній допомозі Японія зуміла досягти значного економічного зростання в 1950–1970-х роках, що отримало назву «японського економічного дива». останніх кілька десятиліть Японія перетворилася на одну з провідних економічних держав світу, яка модель інноваційного розвитку стала зразком для інших країн. Це воєнне відродження не тільки вплинуло на внутрішнє життя країни, але й змінило баланс сил у міжнародній економіці, закріпивши за Японією статус ключового економічного партнера.

Важливим питанням, яке досі створює суспільні і політичні дискусії, є роль Японії у воєнних злочинах та формування сучасної політики пам'яті. Після війни Японія зіткнулася з обмеженням визнання відповідальності за воєнні

злочини, такі як Нанкінська різанина та примусова праця. Однак ставлення до цих подій у японському суспільстві та офіційна політика залишається неоднозначним, що часто призводить до напруження у відносинах з країнами-сусідами, зокрема Китаєм і Кореєю. Політика пам'яті в Японії, включаючи підходи до викладання історії та вшанування пам'яті жертв війни, є важливою складовою сучасного японського національного самовизначення.

Поразка Японії та її подальша інтеграція в систему альянсів із Заходом значною мірою визначили її сучасну геополітичну роль. Утворення військово-політичного союзу зі США та прийняття мирової конституції означали, що Японія почала розвиватися як миролюбна держава, зосереджена на економічному розвитку. Така позиція сприяла стабільності в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, дозволяючи зайнятість Японії місце головного економічного партнера та посередника в регіональних конфліктах, а також сприяла формуванню нового світового режиму, у якому Японія стала одним із ключових учасників.

Дослідження ролі Японії в Другій світовій війні є лише для розуміння подій середини XX століття, але й для оцінки сучасної політики пам'яті та міжнародних відносин. Аналіз історичного досвіду Японії, її трансформації після війни та інтеграції у світову спільноту дозволяє побачити приклад успішної повоєнної модернізації. Це дослідження може бути корисним для аналізу трансформаційних процесів у суспільствах, які пережили кризу, і є цінним джерелом знань для істориків, політологів та економістів.

Отже, участь Японії в Другій світовій війні та її поразка стали вирішними факторами, що привели до глибоких змін в японському суспільстві, політиці та економіці. Цей історичний досвід демонструє, як поразка у великому конфлікті може стати основою для радикальної переоцінки цінностей і створення нової національної ідентичності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Гусєв, В.В. (1998). Японський мілітаризм у першій половині ХХ століття. Харків: Основа.
2. Демченко, Л.О. (2012). "Повоєнний розвиток Японії: реформаторський шлях та економічне диво. *Наукові записки НаУКМА*. №24, С. 89-96.
3. Завгородній, А.В. (2008). Окупація Японії: політичні та економічні аспекти (1945–1952 рр.). *Проблеми історії*. №1, С.22-29.
4. Івашко, А.М. (2003). Соціальна політика в Японії під час Другої світової війни. Одеса: Маяк.
5. Кондратюк, К.В. (2006). Зовнішня політика Японії напередодні Другої світової війни . Львів: Каменяр.
6. Кульчицький, С.В. (2004). Друга світова війна: глобальний конфлікт ХХ століття . Київ: Либідь.
7. Павленко, І.А. (2007). «Японська дипломатія у 1930-х роках: між традиціями та модерном». *Схід*, 5, 12-18.
8. Садовський, О.Є. (2014). Японія на шляху до глобалізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Політологія*, №4.
9. Скоропадський, В.І. (2001). Економіка Японії у міжвоєнний період. Київ: Альтерпрес.
10. Стеценко, М.Г. (2010). Культ імператора в Японії ХХ століття: соціокультурний аспект. *Історичні дослідження*. №2. С. 34-40.
11. Черепанов, О. В., & Молодцова, О. В. (2018). Геополітична роль Японії в регіоні Азіатсько-Тихоокеанського простору. *Вісник Чернігівського національного університету імені Тараса Шевченка. Економічні науки*, 1(91), С.38-44
12. Шаповалова, Н.С. (2015). Жінки та війна: роль японського жіноцтва у воєнний період ХХ століття. *Гендерні студії*. №3. С. 45-52.
13. Asahi Shimbun Staff, *The Pacific Rivals: A Japanese View of Japanese-American Relations* , New York: Weatherhill, 1972.

14. Барнс, Дайна (2017). Архітектори окупації: американські експерти та планування післявоєнної Японії . Ithaca: Cornell University Press. .
15. Бікс, Герберт (2001). Хірохіто та становлення сучасної Японії . Нью-Йорк: Harper Perennial.
16. Дауер, Джон В. (1993), Японія у війні та мирі , Нью-Йорк, Нью-Йорк: The New Press,
17. Дауер, Джон В. (1999), Переймаючись поразкою: Японія після Другої світової війни , Нортон,
18. Фейфер, Джордж (2001). Битва за Окінаву: Кров і бомба . Гілфорд, Коннектикут: Lyons Press..
19. Гордон, Ендрю (2003). Сучасна історія Японії . Нью-Йорк, Нью-Йорк: Oxford University Press. .
20. Капур, Нік (2018). Японія на роздоріжжі: конфлікт і компроміс після Апо . Кембридж, Массачусетс: Harvard University Press.
21. Шріверс, Пітер (2002). Війна ГІ проти Японії: американські солдати в Азії та Тихому океані під час Другої світової війни . Нью-Йорк, Нью-Йорк: New York University Press.
22. Сугіта, Йонюкі (2003). Підводний камінь чи панацея: іронія влади США в окупованій Японії, 1945–1952 . Routledge.
23. Такемае, Ейдзі (2002). Всередині GHQ: Окупація Японії союзниками та її спадок. Переклав Рікеттс, Роберт; Сванн, Себастьян. Нью-Йорк: Континуум.
24. Yoshimi, Yoshiaki (2002). Жінки-комфортки: Сексуальне рабство в японській армії під час Другої світової війни . Нью-Йорк, Нью-Йорк: Columbia University Press.
25. Keene, D. (2012). Embracing defeat: Japan in the wake of World War II. Penguin Books.
26. Japanese Miracle: The Growth of Industrial Policy, 1925-1975. Stanford University Press
27. Dore, R. (1997). Stock Market Capitalism: Welfare Capitalism: Japan and Germany versus the Anglo-Saxons. Oxford University Press

28. Vogel, E. F. (1979). *Japan as Number One: Lessons for America*. Harvard University Press
29. Pempel, T. J. (1999). *The Politics of the Asian Economic Crisis*. Cornell University Press
30. Kawamura, Yuniya. *Fashion-ology: An Introduction to Fashion Studies*. Berg, 2004
31. Eidsheim, Nina Sun. *Sensing Sound: Singing and Listening as Vibrational Practice*. Duke University Press, 2015.
32. Allison, Anne. *Japan Pop!: Inside the World of Japanese Popular Culture*. Routledge, 2000.
33. Ito, T., & Krueger, A.O. (eds.) (2000). *The Role of Foreign Direct Investment in East Asian Economic Development*. University of Chicago Press
34. Funabashi, Y. (2007). *The Peninsula Question: A Chronicle of the Second Korean Nuclear Crisis*. Brookings Institution Press
35. Hook, G.D., & McCormack, G. (eds.) (2001). *The Japanese way of politics*. Oxford University Press
36. Beeson, M. (2011). *Regionalism and Globalization in East Asia: Politics, Security and Economic Development*. Palgrave Macmillan
37. Hughes, C. W. (2000). *Japan's Economic Power and Security: Japan and North Korea*. Routledge
38. Tsutsui, W. M. (2009). *"Manufacturing Ideology: Scientific Management in Twentieth-Century Japan*. Princeton University Press.
39. Kuzuhara K. *The Korean War and The National Police Reserve of Japan: Impact of the US Army's Far East Command on Japan's Defense Capability*. NIDS Security Reports. 2006. № 7. P. 95-116
40. Castells, Manuel. *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society, and Culture*. Wiley-Blackwell, 2010.
41. Large J. H. *The actual and potential development of nuclear weapons technology in the area of North East Asia (Korean peninsula and Japan)*. 2005. URL:

<https://web.archive.org/web/20070710105632/http://www.largeassociates.com/R3126-A1-%20final.pdf>

42. MacArthur Bosack M. New era new self-defense forces. The Japan Times. 2019. URL:

<https://www.japantimes.co.jp/opinion/2019/06/27/commentary/japancommentary/new-era-new-self-defense-forces/>

43. Fukui M., Kanamori M. The Creation of Nikkei Australia: Rediscovering the Japanese Diaspora in Australia. Taylor and Francis Group 2017. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14443058.2017.1344997?journalCode=rjau20>

44. Koren, Leonard. Wabi-Sabi for Artists, Designers, Poets & Philosophers. Stone Bridge Press, 2008

45. Rubin, Jay, ed. The Penguin Book of Japanese Short Stories. Penguin Classics, 2019.

46. Masuda H. MacArthur in Asia: The General and His Staff in the Philippines, Japan, and Korea. New-York: Cornell University Press, 2012. P. 334.

47. Reports of General MacArthur. MacArthur in Japan: The Occupation: Military Phase. Washington, D.C.: Government Printing Office. 1966. P. 292.

48. Tomohisa T. Japan Maritime Self Defense Force in the New Maritime Era. 2008.

49. Nakamura, Akifumi. "Japan's Geopolitical Ambitions: The Search for a Larger Role in East Asia." Asian Survey, vol. 56, no. 1, 2016, pp. 69-90.

50. Nishino, Junya. "Japan's Geopolitical Dilemma: How to Deal with a Rising China." Asia Policy, no. 25, 2018, pp. 63-91.

51. Aiyagari, S. R., and M. Gertler. 1985. "The Backing of Government Debt and Monetarism." Journal of Monetary Economics 16: 19–44.

52. Asada, T. 2014. The Development of Economics in Japan: From the Interwar Period to the 2000s. Abingdon, UK: Routledge.

53. Bernanke, B., and H. James. 1991. "The Gold Standard, Deflation, and Financial Crisis the Great Depression: An International Comparison." In Financial

Markets and Financial Crises, edited by G. Hubbard, 33–68. Chicago: University of Chicago Press.

54. Bolt, J., and J. L. van Zanden. 2014. “The Maddison Project: Collaborative Research on Historical National Accounts.” *The Economic History Review* 67 (3): 627–51.

55. Bordo, M., and H. Rockoff. 1996. “The Gold Standard as a Good Housekeeping Seal of Approval.” *Journal of Economic History* 56: 389–428.

56. Bower, L. M. 1932. The Genro of Japan. *Social Science* 7 (4): 406–11.

57. Bytheway, S. J., and M. Metzler. 2016. *Central Banks and Gold—How Tokyo, London, and New York Shaped the Modern World*. London: Cornell University Press.

58. Central Savings Promotion Committee (CSPC) [Chochiku zōkyō chūō iinkai]. 1993. *Savings Campaigns: 30 Years of the Central Committee* [Chochiku undōshi—chozōi 30 nen no ayumi]. Tōkyō: Central Savings Promotion Committee.

59. Cha, M. 2003. Did Takahashi Korekiyo Rescue Japan from the Great Depression? *The Journal of Economic History* 63 (1): 127–44.

60. Chernow, R. 2010. *The House of Morgan: An American Banking Dynasty and the Rise of Modern Finance*. New York: Grove Press.

61. Farley, M. S. 1939. The National Mobilization Controversy in Japan. *Far Eastern Survey* 8 (3): 25–30.

62. Fletcher, W. M., III. 1991. Japanese Banks and National Economic Policy, 1920–1936. In *The Role of Banks in the Interwar Economy*, edited by H. James, H. Lindgren, and A. Teichova. New York: Cambridge University Press.

63. Hamada, K., and A. Noguchi. 2005. The Role of Preconceived Ideas in Macroeconomic Policy: Japan’s Experiences in the Two Deflationary Periods. *Economic Growth Center Discussion Paper 908*, Yale University, New Haven, CT.

64. Ide, E. 2003. Policy Debates on Public Finance between the Ministry of Finance and the Bank of Japan from 1930 to 1936. *Monetary and Economic Studies* 21 (4): 87–103.

65. Inoue, J. 1935. Inoue Junnosuke ronsō [Collected Works of Inoue Junnosuke]. Tōkyō: Inoue Junnosuke ronsō iinkai.
66. Itō, T. 1992. *The Japanese Economy*. Cambridge, MA: MIT Press.
67. Kahn, R. 1931. The Relation of Home Investment to Unemployment. *The Economic Journal* 41 (162): 173–98.
68. Kaneko, H. 2009. The Japanese Income Tax System and the Disparity of Income and Wealth Among People in Japan. In *Proceedings from the Sho Sato Conference on Tax Law, Social Policy, and the Economy*. Berkeley, CA: School of Law.
69. Kindleberger, C. P. 1986. *The World in Depression, 1929–1939*. Berkeley: University of California Press.
70. Kurokuma, Y. 2009. “Shōwa Depression: A Prescription for ‘Once in a Century Crisis.’” Research Paper on Japan Economy, Japan Center for Economic Research, Tōkyō.
71. Lamont, T. W., and J. Smith. 1927. Memorandum on Japanese Conditions. In *Thomas W. Lamont Papers, 190–96*. Boston: Baker Library, Harvard Business School.
72. Leeper, E. M. 1991. Equilibria Under ‘Active’ and ‘Passive’ Monetary and Fiscal Policies. *Journal of Monetary Economics* 27 (1): 129–47.
73. Makoto, T. 1967. The Development of War-Time Economic Controls. *The Developing Economies* 5 (4): 648–65.
74. Matsuyama, K., N. Kiyotaki, and A. Matsui. 1993. Toward a Theory of International Currency. *The Review of Economic Studies* 60 (2): 283–307.
75. McKinnon, R. 1979. *Money in International Exchange*. New York: Oxford University Press.
76. Metzler, M. 2002. American Pressure for Financial Internationalization in Japan on the Eve of the Great Depression. *The Journal of Japanese Studies* 28 (2): 277–300.
77. Metzler, M. 2006. *Lever of Empire: The International Gold Standard and the Crisis of Liberalism in Prewar Japan*. Berkeley: University of California Press.

78. Ministry of Finance. 1954. *A Financial History of Shōwa* [Shōwa Zaisei Shi]. Tōkyō: Tōyō Keizai.

79. Mitchener, K. J., M. Shizume, and M. D. Weidenmier. 2010. “Why Did Countries Adopt the Gold Standard? Lessons from Japan.” *The Journal of Economic History* 70 (1): 27–56.

80. Mitzakis, M. 1939. *Les Crédits Extérieurs: Leur Nature et Leur Rôle dans la Défense des Monnaies Européennes 1920–1938* [External Credits: Their Nature and Their Role in the Defense of European Currencies 1920–1938]. Geneva: Éditions internationales.

81. Nagahiro, K. 2013. 1932-nen no Nichigin hikiuke kokusai hakkō [Bank of Japan's BoJ Underwriting Bonds in 1932]. *Kōnan Economic Studies* 53 (1/2). Kōbe, Japan: Kōnan University.

82. Nakamura, M. 2005. *Keizai shissei wa naze kurikaesunoka: Media ga tsutaeta shōwa kyōkō* [Why are Economic Failures Repeated? The Shōwa Crisis in the Media]. Tōkyō: Toyo Keizai Shinpōsha.

83. Ohkawa, M. 1965. “The Armaments Expansion Budgets and the Japanese Economy after the Russo-Japanese War.” *Hitotsubashi Journal of Economics* 5 (2): 68–83.

84. Ohno, K. 2006. *The Economic Development of Japan: The Path Traveled by Japan as a Developing Country*. Tokyo: GRIPS Development Forum.

85. Ravina, M. 2017. *To Stand with the Nations of the World: Japan's Meiji Restoration in World History*. Oxford, UK: Oxford University Press.

86. Rey, H. 2001. “International Trade and Currency Exchange.” *Review of Economic Studies* 68 (2): 443–64.

87. Sakamoto, Y. 2014. “War Finance (Japan).” In 1914–1918 Online. *International Encyclopedia of the First World War*, edited by D. Ute, P. Gatrell, O. Janz, H. Jones, J. Keene, A. Kramer, and B. Nasson. Berlin: Freie Universität Berlin.

88. Sargent, T. J., and N. Wallace. 1981. Some Unpleasant Monetarist Arithmetic. *Federal Reserve Bank of Minneapolis Quarterly Review* Fall: 1–17.

89. Savage, J. D. 2002. "The Origins of Budgetary Preferences—The Dodge Line and the Balanced Budget Norm in Japan." *Administration and Society* 34 (3): 261–84.
90. Shiomi, S. 1935. "The Development of the Income Tax in Japan." *Kyōto University Economic Review* 10 (1): 54–84.
91. Shizume, M. 2009. *The Japanese Economy during the Interwar Period: Instability in the Financial System and the Impact of the World Depression*. Bank of Japan Review. Tōkyō.
https://www.boj.or.jp/en/research/wps_rev/rev_2009/rev09e02.htm/
92. Shizume, M. 2011. "Sustainability of Public Debt: Evidence from Japan before the Second World War." *Economic History Review* 64 (4): 1113–43.
93. Shizume, M. 2016. "Financial Crises and the Central Bank: Lessons from Japan during the 1920s." *WINPEC Working Paper Series E1611*, Waseda University, Tōkyō.
94. Smethurst, R. J. 2009. *From Foot Soldier to Finance Minister: Takahashi Korekiyo, Japan's Keynes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
95. Smits, J. P., P. J. Woltjer, and D. Ma. 2009. "A Dataset on Comparative Historical National Accounts, ca. 1870–1950: A Time-Series Perspective." *Groningen Growth and Development Centre Research Memorandum GD-107*, University of Groningen, Groningen, the Netherlands.
96. Tomita, T. 2005a. "Direct Underwriting of Government Bonds by the Bank of Japan in the 1930s." *NRI Papers* 94, Nomura Research Institute, Tōkyō.
97. Tomita, T. 2005b. "Government Bonds in the Meiji Restoration Period." *NRI Papers* 87, Nomura Research Institute, Tōkyō.
98. Wilson, S. 2013. *Nation and Nationalism in Japan*. New York: Routledge.